

YFI 2015 - 2020

Yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare

Slutrapport

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	1
2. Bakgrund och problembild	2
3. Syfte och mål med projektet	3
4. Projektets resultat	5
4.1 Hur gjorde vi?	5
4.2 Utmaningar och slutsatser	7
4.3 Nyckelfaktorer	9
4.4 Jobbutfall	10
5. Arbetssätt	13
5.1 Antagning och urval.....	13
5.2 Utbildningarna.....	14
5.3 Bygg- och kockutbildningarna	16
5.4 Undersköterskeutbildningen.....	16
5.5 APL.....	16
5.6 Jobbmatchare	16
5.7 Fler utbildningar	17
5.8 Lärarutbildningen – samarbetet med NC.....	17
5.9 Samverkan med arbetsgivare	18
6. Kommunikation och spridning	19
7. Horisontella principer	21
8. Uppföljning och utvärdering.....	23
8.1 Vad tyckte lärarna?.....	24
9. Användande av resultat	25
Referenser	27

YFI - Hur gick det med jobben? Bilaga

Slutrapport YFI

Projektnamn: YFI (Yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare)

Diarienumr: AMN 2015/00235

Projektperiod: 2015-09-01 – 2020-12-31

1. Sammanfattning

YFI är ett projekt som drivits av Arbetsmarknadsförvaltningen i Stockholms stad och delfinansierats av Europeiska socialfonden, inom vilket man bedrivit integrerad yrkes- och sfi-utbildning för deltagare som inte avslutat sfi och därmed inte varit behöriga att söka en ordinarie yrkesutbildning inom komvux. Detta har gjorts inom tre yrkesspår: bygg, kock och undersköterska. Projektet har syftat både till att nå direkta utbildnings- och arbetsmarknadsresultat för målgruppen, och att nå långsiktiga resultat i termer av metod- och modellutveckling för denna typ av utbildning. I YFI:s utbildningar är det yrkesutbildning och arbete som utgjort den röda tråden och den bärande idén har varit att kunskapsstoffet och de autentiska inlärningssituationer som yrkesutbildningen erbjuder ger den verklighetsnära kontext som motiverar och stödjer elevernas språkinlärning. Språk- och yrkeslärare har i projektet samarbetat, och i samverkan med medarbetare från Nationellt centrum för andraspråk vid Stockholms universitet, prövat och utvecklat olika arbetssätt för att integrera språkundervisningen med yrkesämnena i utbildningarna.

Projektet genomfördes från 2015-09-01 till 2020-12-31 och skulle ha avslutats under hösten 2018, men förlängdes i samsyn med Svenska ESF-rådet. Förlängningen skedde för att möjliggöra för fler deltagare att ta del av projektets insatser, och för att ge mer tid till den metodutveckling som skett inom projektet. Totalt har 130 elever gått igenom samtliga yrkesutbildningar med godkända betyg och 90 procent av dessa fick arbete direkt efter avslutad utbildning.

Under våren 2020 startade ett nytt projekt, *Utbildningsplattform för kombinationsutbildningar*, som bedriver fortbildning för lärare, dels i de fyra kombinationsutbildningar som kommer att genomföras inom ramen för projektet, dels för lärare i övriga kombinationsutbildningar i staden. Syftet är att sprida och vidareutveckla det arbetssätt som vuxit fram inom YFI. Projektet har sin grund i ett förslag från YFI till hur en långsiktig och hållbar implementering av arbetssättet i integrerade språk- och yrkesutbildningar kan ske. Till Utvecklingsplattformens mål hör även att skapa en modell för det som i ansökan kallas Kompetenscentrum för kombinationsutbildningar. Det handlar om en organisation som framgent kan arbeta med metodutveckling, fortbildning och kvalitetssäkring av stadens integrerade språk- och yrkesutbildningar.

2. Bakgrund och problembild

Behovet av att hitta vägar som förkortar vägen till ett arbete för nyanlända och andra utrikes födda har ökat de senaste åren. I Stockholms stad, liksom i många andra delar av landet, har man provat yrkesinriktade upplägg av sfi-undervisningen för målgruppen och intresset bland sfi-elever att välja yrkesinriktade kurser som alternativ till vanlig sfi har varit stort. Försök till anpassade yrkesutbildningar och att förena språk- och yrkesutbildningar på olika nivåer sker också runt om i landet där sfi kombineras med yrkesutbildning och där syftet är att förkorta elevernas väg till arbete och bidra till kompetensförsörjning inom branscher där det råder arbetskraftsbrist.

Under 2014 utfördes en förstudie med syfte att kartlägga behov och förutsättningar för en *integrerad yrkes- och språkutbildning* för kortutbildade invandrare (studieväg 2 på sfi) för att påskynda etablering och egenförsörjning för denna målgrupp.¹ Bakgrunden till förstudien var dels bristen på arbetskraft inom olika yrkesområden, dels en hög arbetslöshet bland utlandsfödda med endast grundskola eller kort gymnasial utbildning från hemlandet.

Under förstudien identifierades en rad problem inom utbildning och arbetsmarknadsetablering för målgruppen:

- Språkutbildningen via Sfi tar för lång tid.
- Språkutbildningen är svagt kopplad till individens mål när det gäller yrkesval.
- Förekunskapskrav hindrar sökande från att få en yrkesutbildning inom Komvux.
- Bristande samordning mellan t.ex. Arbetsförmedlingen, Jobbtorg, Sfi och Vuxenutbildning.
- Bristande samverkan mellan utbildning, branschorganisationer och företag.

I förstudien konstateras att det tar mycket lång tid för en elev på studieväg 2 att slutföra sfi (kurs B, C, D) vilket då var ett krav för att fortsätta läsa svenska som andraspråk och först därefter ha möjlighet att påbörja en gymnasial yrkesutbildning.² Det framgår också att avbrott från sfi är mycket vanligt och att målen för sfi-studierna ofta upplevs som otydliga och inte kopplade till elevernas erfarenheter, intressen och yrkesval.

Ett annat problem är bristen på samverkan mellan olika aktörer kring den enskilde individens försörjning och integration. Individuella planer som skapas hos olika aktörer (Af-etablering, Jobbtorg, Sfi) är ofta inte koordinerade med varandra. Det skapas kartläggningar och vägledningsinsatser på olika håll med aktiviteter som ibland helt eller delvis överlappar varandra. Det gemensamma för insatserna är att de syftar till att individen ska kunna skaffa sig en egen försörjning, men avsaknaden av samordning mellan aktörerna gör att det saknas

¹ Förstudierapport AMN 2014-0084-02.03.06

² Enligt en fördjupad statistikanalys som togs fram utifrån underlaget i uppföljningen av sfi-studerande 2011-2012 (Rapport 2014-07-31 Sweco Strategy AB) var det endast 18 % av de elever som påbörjat sina studier på kurs 2B (studieväg 2) första halvåret 2008 som fem år senare hade slutfört kurs D. För dessa elever tog det närmare tre år att ta sig hela vägen från nybörjare till godkänt betyg på D-kursen, d v s den nivå som möjliggör fortsatta studier inom ramen för komvux. 82 % procent av eleverna i gruppen som ingick i analysen hade alltså inte slutfört sfi. *Förstudierapport AMN 2014-0084-02.03.06*

en sammanhållen kontext som tydliggör mål och delmål för individen och hur dessa ska uppnås.

Samarbete mellan sfi-skolor samt branschorganisationer och företag förekommer i mycket begränsad utsträckning. Detta leder till att många elever under sin tid i språkutbildning inte får kontakt med arbetslivet i Sverige. En avsaknad av yrkeskontext i sfi-undervisningen innebär att det inte finns anledning för sfi-skolor att initiera samarbete med företag eller branschorganisationer. Att uppnå godkända sfi-betyg är här det övergripande målet.

När YFI startade var det vanligaste sättet på vilket man kombinerade Sfi med andra kurser att separera språkundervisningen/Sfi från yrkesutbildningens innehåll, dvs ämnena undervisades parallellt med varierande rad av samverkan mellan lärarna. Forskningen har dock hittills inte kunnat visa att parallella utbildningar med olika innehåll underlättar elevens lärande. Snarare försvåras inläringen när allt stoff ska läras in på ett för eleven nytt och främmande språk, och kan leda till ytliga kunskaper och bristande språkutveckling. 2019 kom en utredning (KLIVA) som pekar på att man genom att enbart kombinera flera kurser löper risk att eleverna upplever utbildningen fragmentarisk och att den kognitiva utmaningen blir för stor, medan ”de utbildningar som *integreras*, exempelvis sfi och yrkesutbildning, upplevs i stället av eleverna som en helhet, där man möts av höga och tydliga förväntningar och där man med stöd i en sammanhållen grupp lär och tränar både språk- och yrkesfärdigheter i ett meningsfullt och strukturerat sammanhang”.³ Utredningen pekar alltså mot att det finns forskningsstöd för att en integrerad utbildningsmodell ökar ett effektivt lärande.

Kombinerade parallella utbildningar utan samordning riskerar också att inte ge de möjligheter till synergieffekter som integrerade utbildningar utgår från och som underlättar elevens lärande. Det språk som är relevant för yrkesutbildningen är också relevant för den kommunikativa språkförmåga som möjliggör ett aktivt deltagande i samhälls- och arbetslivet. Det finns därmed ingen anledning att bedriva separat språkundervisning med ett allmänt innehåll.⁴

Den bärande idén i YFI var således att hitta metoder att *integrera* språkinläringen i yrkesundervisningen genom att yrkes- och sfi-lärare gemensamt arbetar för att stötta elevernas utveckling av både yrkes- och språkkunskaper.

3. Syfte och mål med projektet

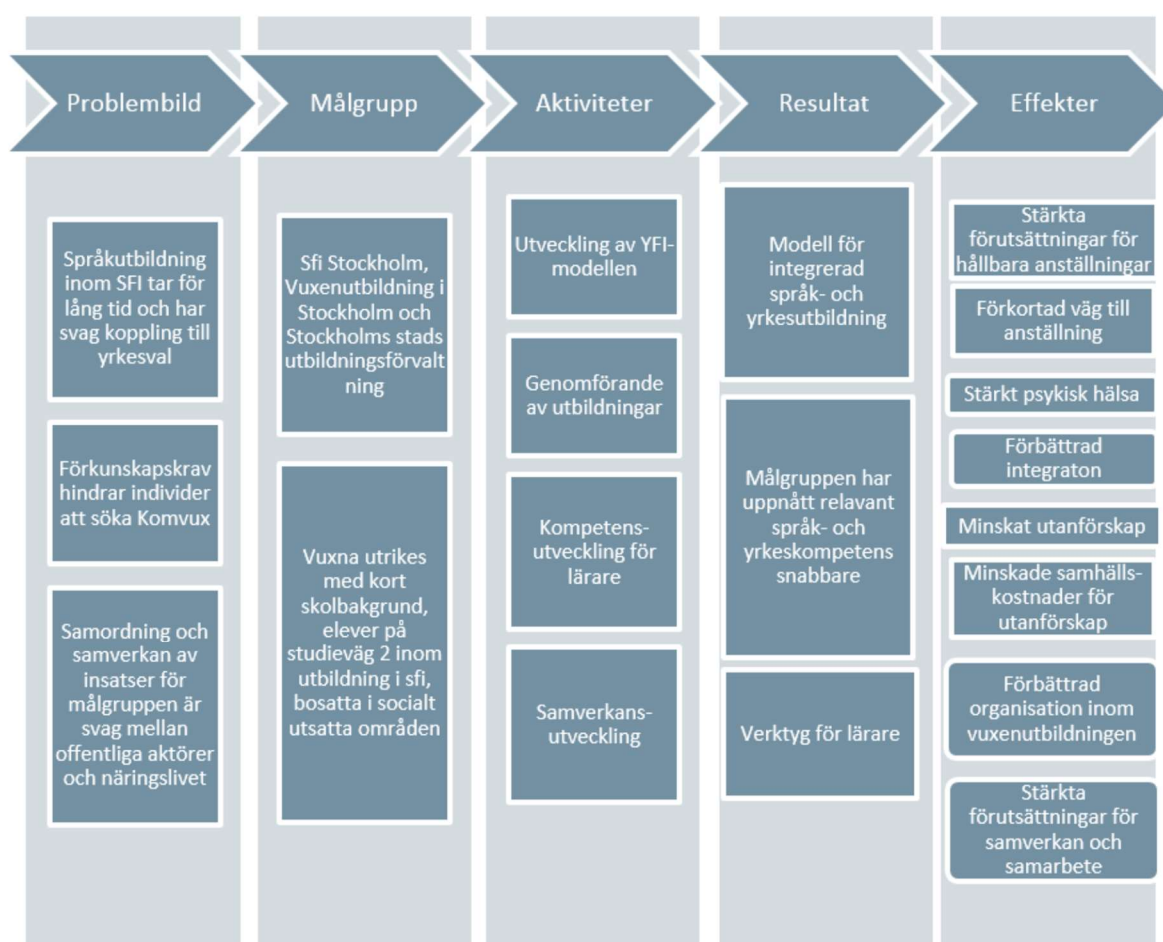
Förstudien utmynnade i en projektansökan med syfte att skapa en ny utbildningsmöjlighet för utrikes födda att få en formell yrkeskompetens och språkutbildning samtidigt, och därmed öka möjligheten till självförsörjning och hållbara anställningar för målgruppen. Ansökan beviljades i juni 2015 och projektet startade i september samma år.

³ På väg – Mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom Komvux för elever med svenska som andraspråk, Statens offentliga utredningar, 2019, kap 4.6.1

⁴ En didaktisk modell för integrering av yrkes- och sfi-undervisning inom YFI-projektet, Malin Dahlström och Lisa Gannå, Nationellt centrum för svenska som andraspråk, Stockholms universitet, 2018

Målet med projektet YFI var att skapa en integrerad yrkes- och språkutbildning för målgruppen som leder till att:

- målgruppens förutsättningar för hållbara anställningar ökar genom att de tillägnar sig en formell yrkeskompetens
- tiden mellan kursstart som nybörjare i svenska språket till etablering på arbetsmarknaden avsevärt förkortas
- ett större utbud av yrkesutbildningar anpassade för målgruppen ska finnas
- hållbara och etablerade samarbetsstrukturer med näringslivet i yrkesutbildningarna har utvecklats (*Ur ansökan*)

I förändringsteorin som utarbetades under analys- och planeringsfasen, fastställdes målet på organisationsnivå till att en fungerande utbildningsmodell med integrerad språk- och yrkesutbildningar ska finnas inom Komvux.

På individnivå var YFI:s mål att deltagarna genom att få en gymnasial yrkesutbildning skulle ges stärkta förutsättningar att erhålla hållbara anställningar och att vägen till arbete och egenförsörjning genom denna typ av utbildning avsevärt skulle förkortats. Projektet syftade också till att ge lärarna verktyg att arbeta ämnesintegrerat. I detta syfte upphandlades

kompetensutvecklingsinsatser externt från Nationellt centrum för andraspråk, vid Stockholms universitet.

De långsiktiga effekterna av projektet skulle medföra att den pedagogiska modellen tillämpas inom vuxenutbildningen vilket förkortar utbildningstiden för målgruppen, att fler utrikesfödda blir självförsörjande genom hållbara anställningar, att jämställdheten inom målgruppen ökar och att utanförskapet minskar.

I projektplaneringen beräknade vi att cirka 160 individer skulle ta del av insatserna under projekttiden (efter beslutet om förlängning). Eftersom YFI har varit ett pedagogiskt utvecklingsprojekt med arbetsmarknadsfokus snarare än en renodlad arbetsmarknadsinsats är volymen deltagare förhållandevis begränsad. De pedagogiska målsättningarna och deras långsiktiga effekt på vuxenutbildningen har stått lika mycket i centrum som projektets målsättning att deltagarna på individnivå skulle få hållbara anställningar.

Inom ramen för projektet ville vi pröva olika arbetssätt och försöka hitta en modell där lärarna kunde integrera språk- och yrkesundervisningen så att språkundervisningen använde sig av stoffet i yrkesämnena och eleverna fick möjlighet att kontinuerligt och aktivt använda både språk- och yrkeskunskaper i inlärningsprocessen. Språk- och yrkesutbildningarna skulle inte bara ges samtidigt utan dess innehåll och upplägg samordnas och nyttjas för fokuserat lärande. Detta krävde en samsyn och ett nära samarbete mellan språk- och yrkesläraren, ett intresse för den andres ämnesområde och en öppenhet inför att använda nya metoder och angreppssätt i undervisningen som tjänar inläringen hos denna specifika målgrupp.⁵

Under våren 2016 startade projektet tre introduktionsutbildningar med efterföljande yrkesutbildningar inom bristyrkena kock, byggnadsarbetare och undersköterska (se *Utbildningarna sid 14*).

4. Projektets resultat

4.1 Hur gjorde vi?

Projektet inleddes med en relativt kort analysfas, september – december 2015, då utbildningarna planerades, lokaler ordnades, lärare anställdes och rekryteringsinsatser genomfördes på Af, Jobbtorg och sfi-skolor i staden.

Samverkan etablerades med tre de gymnasieskolorna där yrkesutbildningarna skulle ske. Det var SHRS – Stockholms hotell- och restaurangskola, SBTG – Stockholms Byggt tekniska gymnasium och Åsö Vux som lånade sina yrkeslärare till de tre utbildningsspåren (kock-, bygg- och undersköterska) i projektet. Tillsammans med rektorerna i ovan nämnda skolor utarbetades YFI:s kurspaket, vilka kom att motsvara de kurser som Stockholms stad erbjuder i ordinarie vux-utbildningar, plus några orienteringskurser.

⁵ Vuxna invandrare med kort skolbakgrund, elever på studieväg 2 inom utbildning i svenska för invandrare – Sfi.

Samverkansparter, som också var representerade i styrgruppen, var Sfi Stockholm, Vuxenutbildningen, Arbetsförmedlingen Stockholm Etablering samt Utbildningsförvaltningen.

Projektledningen bestod av projektledare, biträdande projektledare och utbildningsledare. Fyra sfi-lärare, en matchare och en SYV anställdes av projektet och en ekonom från förvaltningen engagerades på 50 procent.

Inom projektets tidsram planerades två kock- respektive byggutbildningar samt en undersköterskeutbildning. Utbildningarna inleddes med en termins introduktion på heltid - Sfi med yrkesfokus. Därefter påbörjades yrkesutbildningarna på 20 gymnasiepoäng i veckan, vilket motsvarar heltidsstudier och berättigar till studiemedel.

Kock- och byggutbildningarna innehöll 1200 gymnasiepoäng vardera och undersköterskeutbildningen 1350 poäng. Med introduktionsdelen blev de första kock- och byggutbildningarna sammantaget ca 2 år långa – vilket var ett år längre än en ordinarie yrkesutbildning.

Utbildningen mot undersköterska är en mer teoritung utbildning än de mer praktiskt orienterade kock- och byggutbildningarna, och blev därmed en termin längre – 2,5 år. Kock- och byggutbildningarna hade också mer APL (arbetsplatsförlagt lärande) än undersköterskeutbildningen, där merparten av undervisningen var förlagd i lektionssal på Åsö Vux.

Den initiala planen var att eleverna genom en ca fem månader lång introduktion/språkutbildning med yrkesfokus, skulle få gedigna språkliga förkunskaper innan själva yrkesutbildningen tog vid. Samtidigt som denna del av utbildningen fortgick skulle eleverna kartläggas och få stöttning och vägledning av SYV i projektet, så att valet av yrkesutbildning efter introduktionen blev genomtänkt och skulle leda till minimalt antal avhopp. Det visade sig dock att de flesta som sökt utbildningarna var helt på det klara med sina yrkesval och både lärare och elever tyckte att en termins introduktion var onödigt lång. Dessutom var försörjningen ibland ett bekymmer för eleverna eftersom första terminens introduktion formellt bedrevs som sfi och därmed inte berättigade till studiemedel. SYV-funktionen med vägledning för eleverna kom så småningom att avvecklas och introduktionsdelen i utbildningarna ersättas av orienteringskurser på runt 5 veckor (*se Utbildningarna sid 14*).

Till de första kock- och byggutbildningarna, med fem månaders introduktion, gjorde vi ett lite vågat försök att ta in även nybörjare i språket, dvs elever på sfi-nivå B. Tanken var att de målinriktade och yrkesinriktade språkstudierna på heltid skulle kunna ge dessa individer tillräcklig förberedelse för att påbörja yrkesutbildningen. Den långa introduktionen skulle också ge både eleverna och lärarna insikt om elevernas förutsättningar för en fortsatt satsning på det specifika yrkesspåret.

Åtta respektive nio procent av de antagna hoppade av under introduktionsdelen av bygg- respektive kockutbildningen. Främsta skälen till avhoppet var bristande språkliga förutsättningar (för några elever gick det helt enkelt för fort fram) men också familje- eller hälsoskäl, val av annan utbildning eller arbete fanns med bland orsakerna. Projektet lyckades

fylla på med reserver till viss utsträckning för att fylla upp klasserna och ett flertal B-elever lyckades ta sig vidare till yrkesutbildningen och klara av den och även sfi-kurserna. När utbildningarna kortades (se nedan) höjde vi språkravet till lägst kurs C på sfi.

Till undersköterskeutbildningen satte vi det språkliga antagningskravet högre än till kock- och byggutbildningarna - kurs D eller slutet av kurs C på sfi. Detta utbildningsspår hade det högsta söktrycket och avhoppet var få från introduktionsdelen. Dock kom det till en hel del avhopp senare under yrkesutbildningen. En förklaring till avhoppet från undersköterskeutbildningen var den höga studietakten och en hög kognitiv belastning för eleverna. Mycket ämnesteorin skulle inläras på relativt kort tid och ett antal elever upplevde utbildningen som alltför svår och klarade inte, trots extra stöd, att nå kursmålen. En annan förklaring är att flertalet elever fick timanställningar på sina APL-platser och valde att arbeta parallellt med studierna. Ett förståeligt val för vuxna elever med ansträngd ekonomi, men mindre bra för studieresultaten.

Beslutet om förlängning av projektet i december 2017 möjliggjorde ytterligare fyra kursstarter, ytterligare en kock- respektive byggutbildning, samt två undersköterskeutbildningar. Vi hade nu kortat ner introduktionen till 5 veckors orienteringskurs och hela utbildningen var studiemedelsberättigad. Kock- och byggutbildningarna var nu 1,5 år och undersköterskeutbildningarna 2 år långa.

Totalt genomfördes nio utbildningar i projektet under åren 2016 – 2020.⁶ Sammantaget var det 130 elever i projektets samtliga nio yrkesutbildningar som gick ut med fullständiga godkända betyg i gymnasiekurserna. Flertalet av dessa hade också tagit ett eller flera sfi-betyg under utbildningens gång. Sfi-betygen var dock inte prioriterade i projektet eftersom det skulle ta fokus från de redan mycket intensiva yrkeskurserna att öva olika texttyper, träna till nationella prov e t c. Målet var att de språkliga färdigheterna hela tiden skulle tränas i yrkesutbildningen. Den kunskap om hur språket är uppbyggt som eleverna behöver kunde löpande belysas utifrån innehållet i yrkesutbildningen, dvs i de sammanhang där de uppkommer.

Totalt har projektet utbildat 43 kockar (27 kvinnor, 16 män), 40 byggarbetare (1 kvinna, 39 män) samt 47 undersköterskor (37 kvinnor 10 män).

4.2 Utmaningar och slutsatser

YFI:s bärande tanke var att lärarna i respektive utbildning gemensamt skulle utarbeta arbetssätt där undervisningen i svenska integrerades med undervisningen i yrkesämnena. Ramarna för detta arbete angavs av projektledningen och utformades löpande genom gemensamma pedagogiska möten och planeringsdagar/workshops.

Centrala kännetecken för en YFI-utbildning kom att formuleras enligt följande:

- *Konkreta, begripliga och uppnåeliga mål*

⁶ I och med förlängningen av projektet kunde sammanlagt nio utbildningar genomföras; tre kock-, tre bygg- och tre undersköterskeutbildningar.

- *Språkutbildning och yrkesutbildning sker integrerat, yrkeskontexten utnyttjas för att stötta elevernas språkinläring*
- *En klart, urskiljbar, röd tråd genom hela utbildningen*
- *Undervisningen utgår från elevernas förmåga och behov*
- *Ett lärarsamarbete som innebär gemensamt ansvar för utbildningens alla aspekter*

De ramar som lärarna hade att förhålla sig till angav att språkutvecklingen och utvecklingen av yrkeskunskaperna skulle ske samtidigt. Yrkeskontexten skulle utgöra det autentiska sammanhang i vilket eleverna upplevde behovet att kommunicera som äkta och meningsfullt. Elevers förutsättningar, förförståelse, erfarenheter och yrkets krav skulle vara utgångspunkten för målformuleringarna och valet av aktiviteter i undervisningen.

Inom dessa ramar gavs lärarna stor frihet att utveckla metoder och arbetssätt. För några lärare visade det sig vara svårt att arbeta på ett sätt de inte alls varit vana vid och för några yrkeslärare var också målgruppen ny. Det innebar att det ibland saknades samsyn för hur integrering av språk- och yrkesutbildningen skulle ske, hur de båda lärarnas roller skulle se ut och vilka arbetssätt som gynnade elevernas lärande. Några av lärarna kom att avsluta sin medverkan i projektet, medan andra uppskattade det flexibla förhållningsättet, och menade att det var precis det som behövdes för att utveckla en egen pedagogisk modell.⁷

Tvåläraresystemet har inneburit ökade förutsättningar för lärarna att upptäcka behov hos elever och att ge individuellt stöd. Det kan handla om behov av särskild stöttning när det gäller språket och förståelsen av yrkesämnena men även behov av särskilt stöd på engelska i inlärnings svårigheter. Två lärare ser mer och hinner göra mer.

Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC), som upphandlades av projektet från projektstart, kom efter hand att bli ett stöd för lärarna. Från början var NC:s uppdrag att bedriva fortbildning i ämnesintegrering för andraspråklärarna, men efter att behovet av mer lärarstöd blev uppenbart kom NC:s uppdrag i projektet att i stället inriktas mot att handleda lärarna i deras metodutvecklingsarbete. Detta innebar att också yrkeslärarna fick tillgång till metodhandledning, vilket var en stor tillgång för att underlätta samarbetet mellan språk- och yrkeslärare och skapa förutsättningar för att bedriva integrerad utbildning.

En utmaning i projektet har varit att endast andraspråklärarna varit anställda direkt av projektet medan yrkeslärarna som deltagit i projektet har haft sin hemvist och anställning på yrkesgymnasierna. I flera fall har yrkeslärarna blivit ålagda av sina skolläda-re att delta i projektet och inte, som i andraspråklärarnas fall, själva aktivt sökt anställning i projektet.

Det finns flera utmaningar med att bedriva integrerad språk- och yrkesutbildning för sfi-elever. För lärarna har det varit en utmaning att bryta ner yrkeskursernas innehåll till konkreta lärandemål som integrerar mål för elevernas språkutveckling och för många lärare har det varit nytt att inte se språket som ett eget ämne skilt från yrkesämnet.

Från yrkeslärarna har vi förstått att samarbetet med en erfaren andraspråklärare har varit mycket värdefullt för att förstå målgruppens förutsättningar och behov. Yrkeslärarnas förmåga att kommunicera med vår målgrupp elever och att genomföra aktiviteter som

⁷ Lärande utvärdering av YFI – Yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare, Slutrapport Oxford Research, augusti 2019, sid 14

främjar elevernas språkutveckling, har utvecklats starkt under projektiden

För eleverna har det ibland, särskilt i de teoretiska kurserna i undersköterskeutbildningen, varit svårt för att se kopplingen med vad de ska lära sig i skolan och vad de faktiskt behöver kunna i det praktiska arbetet. Eleverna i undersköterskeutbildningen har behövt tillägna sig en stor del abstrakta begrepp och ett kursinnehåll som de i de flesta fall stöter på för första gången. I utbildningar där man kombinerar språk- och yrkesutbildning för kortutbildade utrikesfödda använder sig många lärare av arbetssätt som inte är anpassat till målgruppens förutsättningar och behov. Integreringen av yrkesämnena och språkämnet sker ofta bristfälligt och man utnyttjar därmed inte den potential som yrkesinnehållet utgör, som stöttning och motivationsfaktor för språkinläringen. Man planerar och undervisar i stor utsträckning som man är van vid när man har studerande med svensk grundskolekompetens, och låter läromedel, kursplanernas centrala innehåll och betygskriterier i alltför hög grad styra undervisningen. Större vikt skulle behöva läggas vid det aktuella ämnets syfte och yrkets krav som utgångspunkter för undervisningens innehåll.

I synnerhet när det gäller de teoretiska delarna av utbildningarna är gymnasiekursernas läromedel ett problem. Det blir en onödig och ofta oöverstiglig kognitiv belastning för eleverna när faktakunskaperna omges av onödigt svår svenska som i dessa läromedel. Målgruppen kortutbildade på sfi-nivå möter stora svårigheter när de ska tillägna sig både ett nytt språk och ett avancerat kursinnehåll. Därför är det viktigt att försöka integrera dessa så att det inte blir två olika "ämnen" som ska läras in, dvs en typ av svenska (sfi) som ska examineras, liksom flera gymnasiekurser. Gymnasieskolans läromedel kan inte användas som huvudmaterial för denna målgrupp, utan kursinnehållet måste språkligt bearbetas och anpassas till elevernas nivå.

Studieteknik bör vara ett viktigt inslag i undervisningen för studieovana elever, men då inte som ett eget ämne utan integrerat i undervisningen. Det är viktigt att inte belasta eleverna med för många disparata ämnen i en utbildning bestående av så pass många kurser som i yrkesutbildningarna. I projektet har vi också betonat att undervisning i sfi som eget ämne, ska undvikas. Svenskan ska istället övas i yrkeskontexten och i olika kommunikativa situationer.

När det gäller undersköterskeutbildningen har vi i projektet kommit till insikt om att det inte bara är språknivån som är en svårighet när det gäller lärandet. Målgruppen har som tidigare nämnts en kort skolbakgrund (oftast 8 – 10 år i hemlandet) och basala förkunskaper gällande ämnen som exempelvis medicin och psykologi (som ingår i utbildningen) kan vara mycket begränsade. Det blir en stor utmaning för dessa elever att erövra abstrakta begrepp som de inte har referensramar för.

4.3 Nyckelfaktorer

Ett språkutvecklande arbetssätt innebär att eleverna är aktiva och får tillfälle att ständigt utföra olika språkhandlingar, som att beskriva, jämföra, diskutera, återge, förklara, presentera och dokumentera utifrån kursinnehållet. Att fotografera och filma situationer (i kök, verkstad, metodrum, på APL) är viktiga hjälpmedel för att med elevernas erfarenhet som grund kunna bearbeta kunskaperna efteråt. Detta arbetssätt lämpar sig särskilt väl för mer praktiska yrkesutbildningar som kock- och byggutbildningar där lärandesituationer naturligt uppstår i kök och verkstad där en stor del av undervisningen sker.

Utöver arbetssättet att två lärare samverkar (dvs planerar, genomför och utvärderar sin undervisning) kan nämnas andra framgångsfaktorer i projektet:

- Antagningsprocessen – genom intervjuer och kartläggning utreda sökandes förutsättningar att klara heltidsstudier
- Introduktion/Orienteringskurs - ett antal veckor yrkesintroduktion innan sökande antas till själva utbildningen
- Sammanhållna grupper – eleverna följs åt under hela utbildningen
- Elevstöd - stöd gällande kontakter med CSN, myndigheter, barnomsorg, skola e t c som annars skulle medföra distraktion eller frånvaro från undervisningen
- APL – En stor del av utbildningarna sker på arbetsplatser. Engagerade handledare och språklig stöttning är viktigt. Eleverna är några dagar i skolan under APL-perioderna
- Jobbmatchning – god kännedom om eleverna och personliga kontakter med arbetsgivare ökar chanserna till anställning

För målgruppen kortutbildade kvinnor och män medför en sådan integrerad utbildning att de snabbt kan erhålla en hållbar etablering på arbetsmarknaden och integreras i samhället. De allra flesta elever som avslutat sin YFI-utbildning har varit tacksamma över att ha fått chansen att genomgå en yrkesutbildning som de förmodligen aldrig hade påbörjat om de varit tvungna att läsa alla sfi-kurser samt sva under flera års tid. Dock har det, särskilt för undersköterskeeleverna, inneburit mycket kämpande med en intensiv studietakt och ibland ekonomiska bekymmer. Det senare har inneburit att många valt att arbeta extra under utbildningen, vilket inte varit gynnsamt för studieresultaten

4.4 Jobbutfall

I genomsnitt nittio procent av alla elever som avslutat sin YFI-utbildning fick en anställning (tillsvidare eller tidsbegränsad) direkt efter avslutad utbildning och de ser ut att bli kvar i sina respektive anställningar i hög utsträckning. Lärarna har också sett att självförtroende och motivation hos eleverna ökat under utbildningens gång. Många handledare och arbetsledare på APL-platserna har vittnat om att YFI-eleverna ofta upplevts som mer motiverade och yrkesmässigt förberedda än elever från gymnasiet.

Projektet har noggrant följt upp elevernas framgångar på arbetsmarknaden, dels för att det är ett av projektets primära mål att eleverna ska få anställning och egen försörjning, dels för att siffrorna ger en indikation på hur väl utbildningarna och själva undervisningen har utformats för att motsvara branschernas krav på yrkeskompetens, vilken även inbegriper språklig kompetens. Jobbutfallet är således en viktig indikator på hur väl vi lyckats med utvecklingen av didaktiken i undervisningen.

Generellt visar uppföljningarna att en stor majoritet av eleverna hade jobb både sex och tolv månader efter att de avslutat utbildningen. De allra flesta hade vid mättillfällena kvar samma jobb som de fått direkt efter sina utbildningar.

Uppföljningarna av YFI-eleverna gjordes av projektets jobbmatchare och skedde genom möten och telefonsamtal med eleverna. Svarsfrekvensen var nära 100%. Av de 130 eleverna var det två elever vi inte kunde få kontakt med från den andra byggutbildningen, Bygg 2, vid sexmånadersuppföljningen.

Utfallet redovisas i fyra kategorier – Tillsvidareanställd, Tidsbegränsat anställd, Arbetslös och

Annat. Till kategorien Tillsvidare hör även lärlingsanställningar inom byggbranschen eftersom dessa får betraktas som i stort sett lika hållbara som en reguljär tillsvidareanställning. Kategorin Tidsbegränsad omfattar i princip alla andra anställningsformer under benämningar som vikariat, visstidsanställning, timanställning, behovsanställning. Kategorin Annat innefattar t. ex föräldraledighet, sjukskrivning, andra studier, e t c.

Här följer en sammanfattande redogörelse för jobbutfallet vid två av de tre mätpunkterna - direkt efter utbildningen och tolv månader efter utbildningen. I bilagan "YFI -hur gick det med jobben?" redovisas alla insamlade data för alla mätpunkter.

Diagram 1 nedan visar utfallet i procent för samtliga genomförda utbildningar inom varje yrkesinriktning mätt direkt efter att eleverna avslutat sina utbildningar. Sammanlagt genomfördes tre utbildningar inom varje yrkesinriktning. Sammanlagt gick 43 elever ut

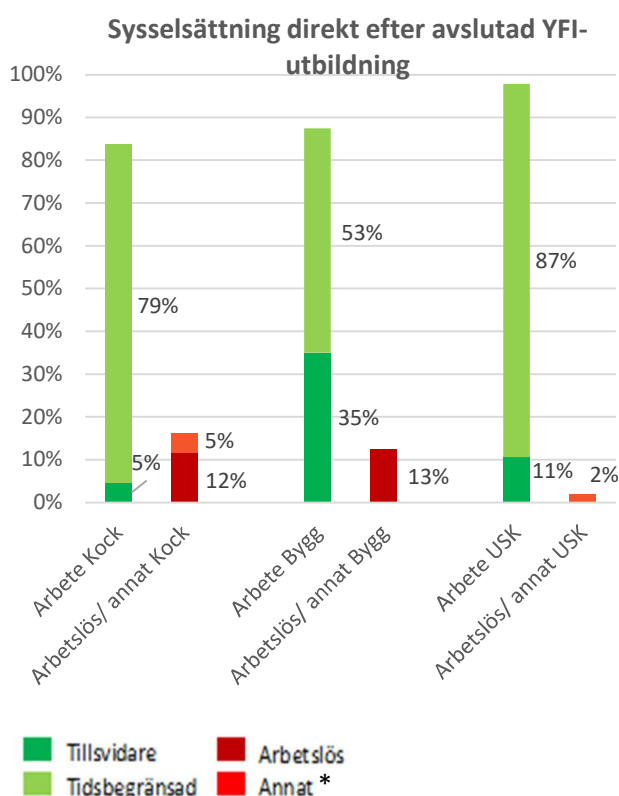

Diagram 1

Sysselsättning direkt efter avslutad utbildning för samtliga genomförda utbildningar.

* Annat står bl a för föräldraledighet, sjukdom eller andra studier

kockutbildningen, i byggutbildningen 40 elever och i undersköterskeutbildningen 47 elever. Direkt efter utbildningen fick 84% av kockeleverna någon form av anställning, av byggeleverna 88% och av undersköterskeeleverna 98%. Procentuellt sticker byggeleverna ut när det gäller tillsvidareanställningar (35%) vilka som nämnts även innefattar lärlingsanställningar.

	Kock	Bygg	Usk	Totalt
Tillsvidare	2	14	5	21
Tidsbegränsad	34	21	41	96
Arbetslös	5	5	0	10
Annat	2	0	1	3
Totalt	43	40	47	130

Tabell 1: Antal elever per typ av sysselsättning direkt efter avslutad YFI-utbildning.

Siffrorna omfattar tre kockutbildningar, tre byggutbildningar och tre usk-utbildningar.

Diagram 2 nedan visar utfallet i procent mätt *tolv månader* efter avslutad utbildning. När det gäller undersköterskeutbildningarna visas här endast siffrorna för den första utbildningen - Usk 1. Anledningen är att det vid slutet av projektet ännu inte förflutit tolv månader efter avslutad utbildning för de två övriga - Usk 2 och Usk 3.

En jämförelse mellan staplarna direkt efter utbildningen och tolv månader senare visar att det finns en tydlig trend mot att tidsbegränsade anställningar successivt övergår i tillsvidareanställningar. Av de sammanlagt 43 kockeleverna hade 5% (2 st.) en

tillsvidareanställning direkt efter utbildningen medan 28% (12 st.) hade fått det tolv månader senare. I restaurangbranschen är tidsbegränsade anställningar (timanställningar, vid behov) mycket vanliga, särskilt när man är ny på en arbetsplats.

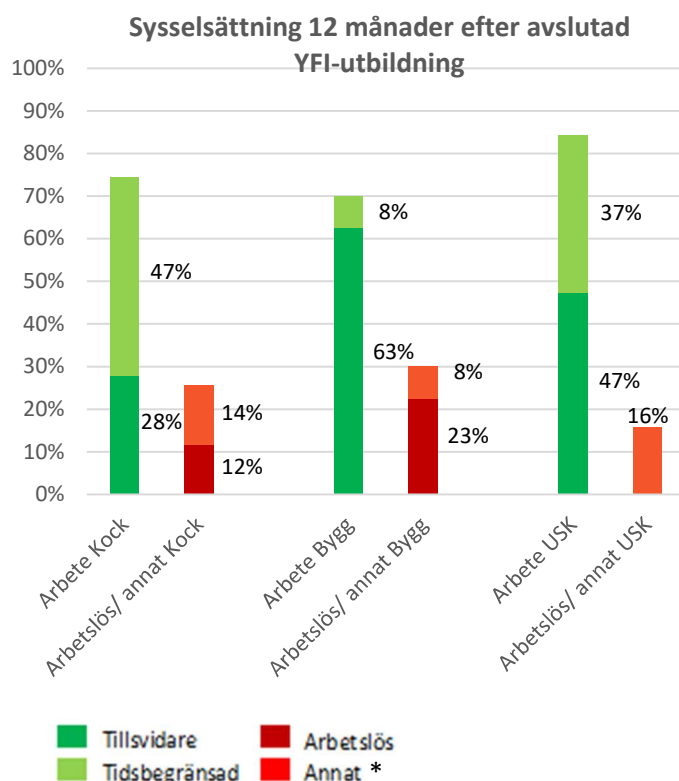

Diagram 2

Sysselsättning tolv månader efter avslutad utbildning

* Annat står bl a för föräldraledighet, sjukdom eller andra studier

Byggeleverna uppvisar en ännu starkare trend mot fler tillsvidareanställningar (även innefattande lärlingsanställningar). Av totalt fyrtio byggelever hade 35% (14 st.) tillsvidareanställning direkt efter utbildningen. Ett år senare var 63% (25 ST) tillsvidareanställda.

	Kock	Bygg	Usk	Totalt
Tillsvidare	12	25	9	46
Tidsbegränsad	20	3	7	30
Arbetslös	5	9	0	14
Annat	6	3	3	12
Totalt	43	40	19	102

Tabell 2: Antal elever per typ av sysselsättning tolv månader efter avslutad YFI-utbildning.

Siffrorna omfattar tre kockutbildningar, tre byggutbildningar och den först genomförda usk-utbildningen.

Usk-utbildningarna tolv månader efter avslutad utbildning representeras här endast av den första utbildningen, Usk 1. Även om underlaget därför är begränsat vid tolv månadersuppföljningen bör siffrorna kunna tolkas så att det finns en tydlig trend mot fler tillsvidareanställningar även för usk-eleverna – från 11% (5 st. i samtliga tre usk-utbildningarna) tillsvidareanställda direkt efter utbildningen till 47% (9 ST av totalt 19 elever i Usk 1). Sexmånadersuppföljningen av Usk-utbildningarna (se bilagan "YFI – hur gick det med jobben?") bekräftar trenden att usk-eleverna i ökande utsträckning får tillsvidareanställningar. Sex månader efter avslutad utbildning hade 26% (9 st.) av eleverna i Usk 1 och Usk 2 fått tillsvidareanställningar.

En iakttagelse är att andelen som uppger att de är arbetslösa ökar för byggeleverna med tiden. En del av förklaringen till detta kan vara att byggkonjunkturen efter en topp 2017 mattats av år för år.⁸ För kockeleverna är arbetslöshetssiffran densamma tolv månader efter avslutad utbildning trots att tolv månadersuppföljningen för den tredje kockutbildningen skedde när Covid19-pandemin hade börjat slå hårt mot branschen. För usk-eleverna är

⁸ Nordisk byggkonjunktur 2019-2020, Sveriges Byggindustrier, 2020-01-20

andelen arbetslösa noll eller nära noll. I sexmånadersuppföljningen var det två usk-elever som uppgav att de var arbetslösa. Andelen som gör annat än att arbeta (föräldraledighet, fortsatta studier, sjukskrivning e t c) ökar i samtliga yrkeskategorier med tiden och föräldraledighet överväger.

5. Arbetssätt

YFI:s mål har varit att utveckla ett individanpassat och språkutvecklande arbetssätt i gymnasiala yrkesutbildningar - en "modell" med integrerad yrkes- och språkutbildning där yrkes- och andraspråkslärare samverkar och tar gemensamt ansvar för elevernas kunskaper och språkutveckling. Språk- och yrkesundervisningen ska utgöra en helhet med för eleverna tydliga mål. En sådan modell innebär att undervisningen så mycket som möjligt utgår från en yrkeskontext och från konkreta situationer/fall där elevernas egna aktiviteter erfarenheter och reflektioner också utgör stoffet i lärandet.

Arbetssättet innebär också att man integrerar vissa yrkeskurser som överlappar varandra. Lärarna kan då arbeta koncentriskt, dvs naturligt återkomma till tidigare genomgångar, repetera och därmed söka höja kunskapsnivån successivt.

Denna hittills oprövade utbildningsmodell – en formell gymnasieutbildning med integrerad språkutbildning för sfi-elever på studieväg 2 - krävde nytänkande och utprovande av nya arbetssätt hos lärarna. Hitintills hade yrkeslärarna inte undervisat i exempelvis omvårdnad eller byggt teknik för elever med låga svenskkunskaper tillika kort skolbakgrund. Andraspråkslärarna hade visserligen undervisat målgruppen i svenska men hade inga eller ringa kunskaper om yrkeskursernas innehåll och inte heller någon erfarenhet av att undervisa svenska utifrån ett yrkesämne. Den bärande tanken var att en andraspråks- och yrkeslärare (två heltidstjänster) hade gemensamt ansvar för en klass där de tillsammans skulle planera, genomföra och följa upp undervisningen. Detta innebar inte nödvändigtvis att lärarna alltid var i klassrummet samtidigt, men att de gemensamt hade ansvar för att eleverna nådde kursmålen och att lektionerna var elevaktiva, autentiska och språkutvecklande. Språk- och yrkeslärarna fick här stor frihet att pröva ut olika arbetssätt och tillsammans planera och lägga upp integrerade språkutvecklande yrkeslektioner. Det övergripande målet för utbildningarna var att deltagarna skulle uppnå en godkänd gymnasial yrkesutbildning men också en kommunikativ kompetens som möter yrkeslivets och vardagslivets krav.

5.1 Antagning och urval

Projektets aktiviteter inför starten av utbildningarna bestod i ett flertal aktiviteter:

- Upprätta urvalskriterier
- Utveckla hemsida och informationsmaterial om projektet för sökande till utbildningarna och andra intressenter.
- Informera SYV inom vuxenutbildning, på jobbtorg och arbetsförmedling om utbildningarna
- Förbereda rekrytering av elever genom att besöka och informera enheter som kommer i kontakt med målgruppen om projektet (Af, jobbtorg, sfi-skolor).

- Göra urval av sökande (ett urval ur ett likabehandlingsperspektiv samt i första hand prioritera sökanden från socialt utsatta områden).
- Påbörja en kartläggning av antagna elever/deltagare (deras studie- och yrkesbakgrund samt behov) som underlag för att kunna göra en studieplanering och förbereda för eventuell validering av yrkeserfarenhet.
- Genomföra möten med elever/deltagare om studiefinansiering och studieplanering (SYV)

Tillsammans med Vuxenutbildningscentrum upprättades urvalskriterier för sökande till projektets utbildningar. Lägsta startnivån på sfi för att klara av en yrkesutbildning på gymnasienivå sattes till nivå C. Dock kom det in en hel del ansökningar från sfi-elever på nivå B och vi beslutade i projektet att pröva att på försök ta in även B-elever till de första kock- och byggutbildningarna.

Utöver Vuxenutbildningscentrums initiala kartläggningar av de sökande gjorde utbildningsledaren tillsammans med sfi-lärarna i projektet egna intervjuer och språktest med de sökande i syfte att utförligt informera om utbildningarnas innehåll och krav samt att försöka avgöra om de hade förutsättningar att klara utbildningen. Det har varit viktigt att personer med initierad kunskap om respektive utbildning (erfarna lärare) deltagit i intervjuer med sökande för att kunna avgöra om språkliga förutsättningar och realistiska förväntningar på utbildningen finns. Utbildningarnas inledande introduktionskurs har förutom att vara en förberedelse för själva yrkesutbildningen även fungerat som en urvalsmekanism för att elev och lärare tillsammans slutgiltigt ska kunna avgöra om den valda utbildningen är den rätta för eleven.

Under projekttiden har YFI mottagit och behandlat sammanlagt 624 ansökningar till de nio utbildningsstarterna. Av alla sökande antogs och startade 175 elever sina utbildningar. Alla stegen i antagningsprocessen har varit mycket arbetsintensiva men arbetet har varit till projektets fördel, då projektet på egen hand har kunnat säkerställa ett urval av särskilt motiverade elever och elever som varit väl mottagliga för utbildningsformen.⁹

5.2 Utbildningarna

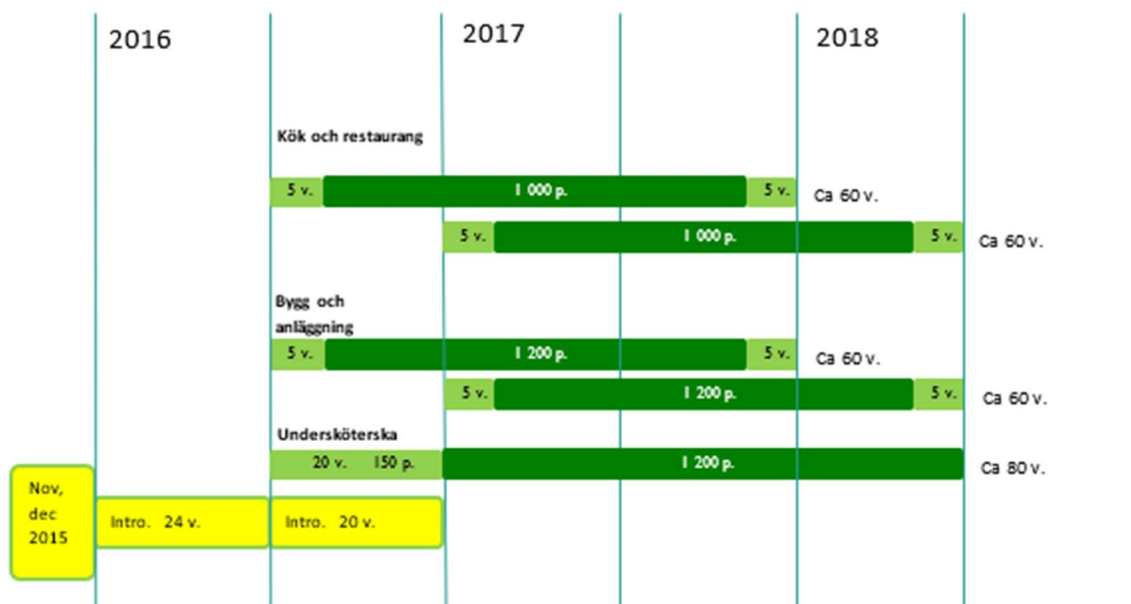
I januari 2016 startade introduktionen till de tre yrkesspår; mot kock, byggyrken respektive undersköterska inom äldreomsorgen. Introduktionskurserna gick i början som sfi och var en hel termin för vardera yrkesspår. Lektionerna skedde mestadels på Åsö vuxengymnasium med några veckors prova på-praktik i kök och verkstad på de samverkande yrkesgymnasierna. Undersköterskeutbildningarna bedrevs under hela projekttiden på Åsö vuxengymnasium. Under introduktionsutbildningen hade usk-eleverna en veckas prova på-praktik på ett äldreboende. Introduktionskurserna gav eleverna i samtliga utbildningar upplevelser av yrkeslivet som utnyttjades som stoff i undervisningen. Introduktionen gav också eleverna tillfälle, att utifrån de konkreta erfarenheterna från praktikplatserna, reflektera en gång till över om de gjort rätt yrkesval innan den egentliga yrkesutbildningen satte igång.

⁹ Lärande utvärdering av YFI – Yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare, Slutrapport Oxford Research, augusti 2019, sid 18

Den första delen av utbildningarna (introduktionsperioden) hade projektets andraspråkslärare relativt begränsad tillgång till sina partnerlärare på yrkesutbildningarna. Projektet hade egna heltidsanställda sfi-lärare, men yrkeslärarna på de samverkande gymnasierna var bara delvis involverade i projektet under första halvan av 2016 (cirka 20 procent av yrkeslärarnas tjänst ägnades åt YFI denna första termin). Detta var inte optimalt för planeringen och samverkan sfi-lärarna och yrkeslärarna emellan och försvårades ytterligare av att lärarna hade sina arbetsplatser på olika platser geografiskt i staden (Åsö-Globen-Kista). Under den första introduktionen blev det för elevernas del i snitt en dag i veckan på plats på yrkesgymnasierna. Eftersom den autentiska miljön som kök och verkstad erbjuder ger viktiga tillfällen till både praktiska övningar och språkträning, förlades hela introduktionen på yrkesgymnasierna under de efterföljande utbildningarna.

Inför att yrkesutbildningarna tog vid hösten 2016 tilltog planeringen och samarbetet sfi- och yrkeslärare emellan då yrkeslärarna nu var involverade på heltid och så förblev under resten av projektiden. Nu flyttade sfi-lärarna "ut ur boet" på Åsö vux till de yrkesgymnasier där utbildningarna bedrevs och där deras partnerlärare hade sin hemvist. Undersköterskeutbildningens lärare (samt projektledning och matchare) hade dock fortsättningsvis sina arbetsplatser på Åsö vux, där också YFI:s undersköterskeutbildning bedrevs.

Bilden nedan visar kursstarten med 24 veckors introduktion i januari 2016 för samtliga tre yrkesspår. Höstterminen 2016 startade själva yrkesutbildningarna på respektive yrkesgymnasium och samtidigt påbörjades en ny introduktion till två ytterligare utbildningar mot kock respektive byggarbete, denna gång något kortare och med mer undervisning förlagd till kök och verkstad.

Gult = introduktionsutbildningarna, Ljusgrönt=Inledande del av yrkesutbildningen med orienteringskurser: språkutveckling med mjukstart av yrkesinnehåll. Det ljusgröna på slutet skulle enligt planen vara vikta åt jobbmatchning, CV-skrivande och träning av jobbintervjuer

5.3 Bygg- och kockutbildningarna

De mer praktiskt orienterade yrkesutbildningarna var till en början 2 år långa, varav en termin var en introduktionsdel med mycket språkträning. Till de första utbildningarna tog vi även in elever på sfi-nivå B. När så småningom kortade introduktionen till 5-6 veckor hade vi sfi-nivå C som lägsta nivå för att bli antagen.

YFI:s bygg- och kockutbildningar bedrevs i samarbete med Stockholms Byggt tekniska gymnasium respektive Stockholms hotell- och restaurangskola. Dessa båda utbildningar har haft en stor del av kursinnehållet (ca 50 %) arbetsplatsförlagt (APL).

Samverkan med branschföretag har i huvudsak skett med företag som ordnade APL-platser för respektive utbildning. Här har yrkesgymnasiernas omfattande kontaktnät inom byggbranschen respektive restaurangbranschen spelat en stor och viktig roll. Lärarna har haft en nära dialog med företagen om anställningsbehovet, önskad medarbetarprofil etc. och matchat företag och elever med varandra.

5.4 Undersköterskeutbildningen

Utbildningen undersköterska mot äldreomsorg har på grund av sitt mer teoretiska innehåll varit en termin längre än bygg- och kockutbildningarna. Den första utbildningen var således 2,5 år lång och efter att vi kortat ner introduktionen till 5 veckor genomfördes de två sista undersköterskeutbildningarna på totalt 2 år vardera.

Undersköterskeutbildningen bedrevs fr o m 2018 i egen regi på Åsö vuxengymnasium och YFI:s projektledare var tillika rektor för den utbildningen. YFI byggde upp ett eget kontaktnät för APL-verksamheten i undersköterskeutbildningen vilket omfattar företag inom äldreomsorgen, både i stadens egenregi och i privat regi. APL-perioderna i undersköterskeutbildningen har utgjort en mindre del av utbildningen än i Kock- och byggutbildningarna, och den autentiska lärmiljön har i övrigt varit begränsad till metodrum och andra praktiska övningar i klassrummet.

Ett mer ingående samarbete med Vardaga som ingår i Ambea-koncernen påbörjades i slutet av 2017 efter att Ambea genom Enheten för Arbetsgivarsamverkan på Amf uttryckt en önskan om att komma i kontakt med utbildningsanordnare som utbildade undersköterskor. Vardaga bidrog med handledare och APL-platser på verksamhetens äldreboenden och anställde ett flertal deltagare som klarat utbildningen.

5.5 APL

I samtliga utbildningar ingick arbetsplatsförlagt lärande (APL) i genomsnitt minst 15 % fördelat på perioder, där eleverna genomförde planerade moment som ingår i en eller flera yrkeskurser. APL gav också eleverna en konkret insyn i arbetsförhållandena i yrket och tillfällen att använda och träna svenskan. APL har varit ett viktigt inslag i YFI, då eleverna stiftat bekantskap med den svenska arbetsmarknaden i ett tidigt skede. Därmed fick de en uppfattning om sina framtida jobbmöjligheter redan under utbildningen. Många av eleverna, särskilt de inom USK-utbildningen, blev snabbt medvetna om att de är attraktiva på arbetsmarknaden.

5.6 Jobbmatchare

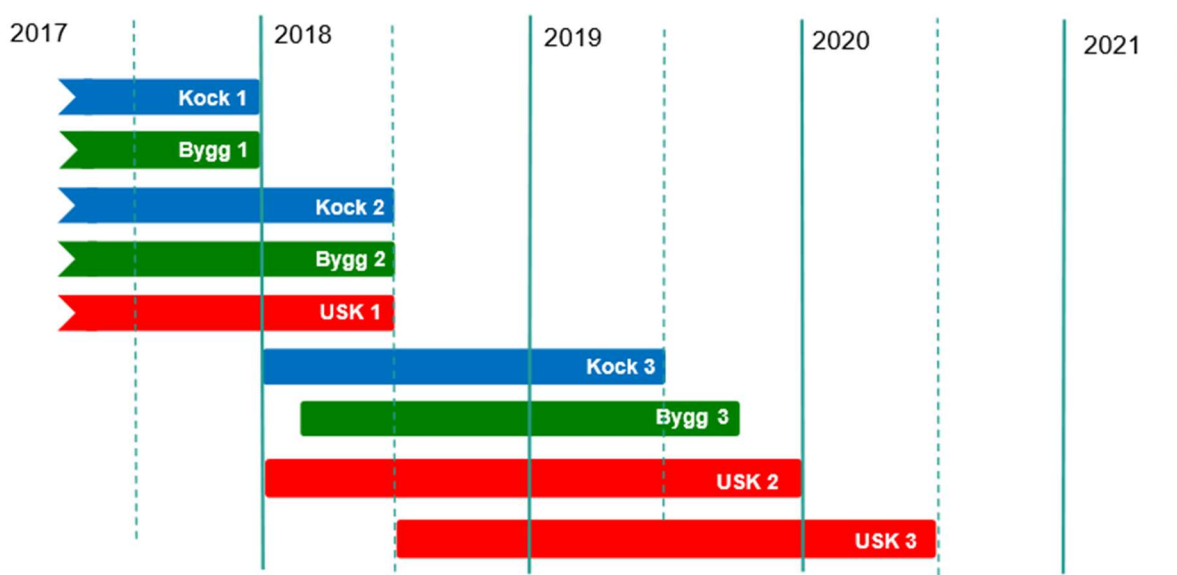
Projektets jobbmatchare har arbetat bl. a. med elever som inte fått anställning på sina APL-platser. I undersköterskeutbildningen har jobbmatcharen haft en mer framträdande roll än i

övriga utbildningar. Hon har upparbetat personliga kontakter med chefer och arbetsledare på APL-platserna och haft nära kontakt med eleverna. Matcharen har också haft en viktig roll som stöd för eleverna när det gäller kontakter med myndigheter, CSN, etc. och därmed avlastat lärarna genom att ge det personliga stöd som många i målgruppen behöver. Elevstödjarfunktionen har visat sig vara mycket efterfrågad av eleverna och lärarna har uppskattat att avlastas från frågor som eleverna har om sina vardagliga problem. Elevstödjarens roll är inte att vara den som löser alla praktiska problem som en elev kan ha utan att kunna informera om vart eleven ska vända sig och att förklara vari problemen består och hur de ska lösas. En svår utmaning för många elever har varit hur man söker CSN och där har elevstödjaren fått handleda eleverna individuellt eller i grupp. Elevstödjarfunktionen är en av nyckelfaktorerna till att en utbildning för den aktuella målgruppen ska kunna bedrivas utan att lärare och elever behöver ägna sig åt att lösa problem som ligger utanför skolans domän.

Se vidare punkt 5.9 Samverkan med arbetsgivare nedan om jobbmatcharens roll.

5.7 Fler utbildningar

I december 2017 beslutades om förlängning av projektet t.om december 2020. Det innebar att en tredje kock- respektive byggutbildning kunde genomföras samt två ytterligare undersköterskeutbildningar (se bild nedan). Syftet med förlängningen var att fortsätta utveckla den pedagogiska modellen och att på längre sikt kunna följa upp deltagarnas anställningar.

Översikt över utbildningarna som avslutades inom projektets ordinarie tidsram (t om 2018) samt de fyra utbildningarna som startade efter beslut om förlängning – en kock-, en byggutbildning samt två undersköterskeutbildningar.

5.8 Lärarutbildningen – samarbetet med NC

För att stötta lärarna i att utveckla ett integrerande arbetssätt i språk- och yrkesutbildningarna upphandlades Nationellt Centrum för svenska som andraspråk, NC.

NC fick från och med november 2015 t o m maj 2017 uppdraget att dels genomföra en fortbildning för andraspråkslärarna "Yrkesutbildningsinriktad språkundervisning för sfi-

lärare” på 7,5 hp samt en fortbildningsinsats för yrkeslärarna och skollärarna som deltog i projektet.

Det kom med tiden att visa sig att den teoretiska högskolekursen med litteraturinläsning och en del examinationer inte motsvarade lärarnas behov, så från och med höstterminen 2017 upphandlades i stället ett mer praktiskt inriktat metodstöd för lärarna. Målet var att lärarna genom handledningen skulle få användbara verktyg för att utveckla språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i de utbildningar som de hade ansvar för.

Samarbetet med NC kom så småningom att leda till en rapport "[En didaktisk modell för integrering av yrkes- och sfi-undervisning inom YFI-projektet](#)" (Malin Dahlström och Lisa Gannå, Nationellt centrum för svenska som andraspråk, Stockholms universitet, 2018)

Rapporten, som innehöll en modell för hur man kan arbeta språkutvecklande i en yrkesutbildning berörde främst arbetet med kock- respektive byggutbildningen i projektet.

Från och med hösten 2019 fortsatte samarbetet med NC som då fokuserade på att följa undersköterskeutbildningen i YFI. Resultatet av detta arbete och diskussioner om olika utmaningar gällande språk- och yrkesintegrerade utbildningar finns dokumenterat i NC-podden [Språk och yrke](#) på Nationellt Centrums hemsida.

Utöver stödet från NC har lärarna haft återkommande samverkansmöten med projektledning och skollärare på sina respektive gymnasieskolor.

5.9 Samverkan med arbetsgivare

Projektet har haft samverkan med Af –Etablering och jobbtorg under projekttiden och särskilt inför kursstarter då YFI-utbildningarna skrevs in i elevernas etablerings- eller jobbplan. Inför de första utbildningsstarterna hade projektet informationsmöten för arbetsförmedlare/handläggare i syfte att dessa skulle rekommendera lämpliga aspiranter till utbildningarna.

Branschsamverkan i projektet skedde dels genom att de samverkande gymnasieskolorna hade en inarbetad rutin för att hålla lokala programråd, dels genom samverkan initierad av YFI och Amf:s verksamhetsområde arbetsgivarverkan. I de lokala programråden finns företag representerade som tog emot och handledde YFI:s studerande under APL-perioder.

Samverkan direkt med arbetsgivare har i projektets kock- och byggutbildningar skett via gymnasieskolorna (Stockholms byggtkniska och Stockholms hotell- och restaurangskola) där APL-samordnare och yrkeslärare har haft väl etablerade kontakter med handledare på APL-platserna.

När det gäller arbetsgivare inom äldreomsorgen har YFI haft ett direkt samarbete med både privata och anordnare i stadens egen regi när det gäller APL-platser. I undersköterskeutbildningen kom projektet att utveckla ett framgångsrikt samarbete med vårdkoncernen AMBEA/Vardaga. Detta samarbete kom dels att handla om rekrytering av kursdeltagare och utbildningsinsatser från företagets sida, dels om APL-platser och kontakter med (och utbildning av) handledare.

YFI:s jobbmatchare har spelat en mycket viktig roll genom att skapa och vidmakthålla kontakter med arbetsledare och chefer hos företagen och genom att tillsammans med lärare planera för APL-perioderna. Jobbmatcharen har ansvarat för att, tillsammans med lärarna, organisera och genomföra handledarträffar för APL-handledare inom äldreomsorgen. Genom att lära känna eleverna i utbildningarna och genom de nära kontakterna med chefer hos APL-företagen har jobbmatcharen varit ett viktigt stöd för både elever och arbetsgivare i anställningsprocessen. Jobbmatcharens roll var särskilt framträdande i undersköterskeutbildningen där projektet inte kunde förlita sig på några redan etablerade kontakter med arbetsgivare för att få tillgång till APL-platser. Jobbmatcharen blev en nyckelperson i APL-samarbetet med AMBEA och andra anordnare av äldreomsorg.

6. Kommunikation och spridning

Projektet började tidigt arbeta för att göra sig känt för så många intressenter som möjligt, för att rekrytera elever och för att under projektets gång sprida våra erfarenheter och insikter. Den stora gruppen intressenter (vår målgrupp) som vi riktat insatser mot för att informera om möjligheterna till utbildning är förstas kortutbildade nyanlända. En viktig partner i arbetet med att rekrytera elever till utbildningarna har varit Arbetsförmedlingen. Vi har haft informationsträffar med arbetsförmedlare som kommer i kontakt med vår målgrupp, kortutbildade nyanlända, och hos arbetsförmedlingen har vi hållit större rekryteringsmöten med intresserade arbetssökande.

YFI har utnyttjat olika kanaler och forum för att sprida information om projektet. Tidigt skapade vi en egen hemsida som haft betydelse för att attrahera sökande till våra utbildningar, men den har också resulterat i förfrågningar från lärare och kommuner ute i landet.

Vi har även riktat oss mot politiker på både kommunal nivå och riksnivå, samt mot skolledare, lärare, studie- och yrkesvägledare inom Stockholms stad, i kommuner i vår region men också i övriga Sverige. Arbetsmarknadsförvaltningens internationella samarbete har bidragit till att ge YFI flera tillfällen att sprida resultat och lärdomar i olika internationella sammanhang, dels genom att ta emot studiebesök från utlandet, dels genom att vi deltagit i olika sammankomster utomlands.

YFI medverkade 2016 i Nantes i Frankrike i en sammankomst inom ramen för EUROCITIES Social Affairs Forum med rubriken Involving Citizens in Social Innovation. 2017 deltog vi på Vuxenutbildningsmässan i Stockholm samt på Kvalitetsmässan i Göteborg. Samma år fick vi besök av arbetsmarknadsministern i en av våra utbildningar.

2018 var ett särskilt aktivt år för arbetet att sprida information om YFI. Vi medverkade i en workshop i Graz i Österrike arrangerat av ECML, European Commission for Modern Languages, vilket är Europeiska kommissionens högra hand vad gäller språk- och integrationsfrågor. YFI blev också inbjudna av Rotterdam stad som ett av tre "Best Practice" projekt. Det skedde i en konferens arrangerad inom ramen för Accelerating Change for Social Inclusion (ACSI) som syftar till att vara en katalysator för lyckade sociala innovationer hos europeiska städer. Vi tog vidare emot ett studiebesök från Berlin bestående av yrkes- och andraspråkslärare samt skolledare. Skolverket, som hade besökt vår byggutbildning, bjöd in YFI att berätta om projektet på en konferens i Stockholm om nyanlända elever i vuxenutbildningen. Projektet inbjöds sedan att medverka med inspirationsföreläsningar i

Skolverkets serie konferenser under rubriken Mötesplats vuxenutbildning – nyanlända i vuxenutbildningen, i Umeå, Arlanda och Stockholm. Deltagare i dessa konferenser var skolledare, lärare och andra som arbetar med utveckling av kommunal vuxenutbildning, såväl i kommuner som på folkhögskolor, hos anordnare på entreprenad och inom Kriminalvården.

YFI inbjöds också att berätta om vårt arbetssätt till Skolverkets konferens Mötesplats för regionalt yrkesvux i Stockholm där deltagarna representerade huvudmän, förvaltningschefer och rektorer med ansvar för regionalt yrkesvux. Vårt deltagande i Skolverkets konferenser resulterade i många förfrågningar om mer information om YFI från konferensdeltagare. Bland andra kontaktades vi av vuxenutbildningen i Skellefteå som gjorde ett studiebesök hos oss i Stockholm för att få veta mer vilket resulterade i att det nu finns integrerade språk- och yrkesutbildningar i Skellefteå för studerande på sfi C-nivå.

Projektet Sverige Bygger Ut som medfinansierades av ESF kontaktade oss för att få veta mer om hur vi jobbar i våra byggutbildningar och bjöd in oss att berätta om vårt projekt och våra erfarenheter för deras styrgrupp. Sverige Bygger Ut hade som mål att utveckla nya arbetssätt inom vuxenutbildningen för byggyrken med syfte att locka fler nyanlända till byggsektorn.

Nationellt centrum (NC) för svenska som andraspråk vid Stockholms universitet som varit en samarbetspartner i projektet har spelat en stor roll för utvecklingen av didaktiken i våra utbildningar och för att sprida lärdomar från projektet nationellt. Arbetet och resultaten från YFI utbildningarna har lyfts fram av NC i många olika sammanhang och spridits genom rapporter, NC-podden och videoinspelningar tillgängliga på Youtube.

2019 bjöds vi in av vuxenutbildningen i Åre kommun som året innan deltagit i ett studiebesök från region Jämtland Härjedalen i YFI:s byggutbildning, för att berätta om YFI:s koncept för integrerade språk- och yrkesutbildningar.

Genom Arbetsmarknadsförvaltningen inbjöds YFI 2020 att medverka i ett webbaserat möte med representanter för Stockholm, Köpenhamn, Oslo och Helsingfors inom ramen för Nordiska rådets Nordic Integration Network, med temat utmaningar och lösningar för hur alla ska kunna inkluderas i utbildning och arbetsmarknad. Samma år deltog vi också i ett webbaserat möte med projektet Job Boost i Berlin som arbetat med utbildningar för flyktingar i syfte att förbereda dem för arbetsmarknaden. Job Boost projektledare tog starkt intryck av YFI:s erfarenheter och kommer att införliva dem i sin slutrapport som rekommendationer för framtida integrationsverksamheter. Job Boost finansieras genom EU Programme for Employment and Social Innovation (EaSI).

YFI har under projekttiden omnämnas i en rad artiklar; bland annat på ESF:s hemsida, Arbetsmarknadsdepartementet, Skolverket, i tidningen På jobbet (nr4, 2027) och Lisetten (nr 4, 2018) samt i ett nyhetsinslag på TV4 nyheterna 4/2 2020.

De insatser vi genomfört under projekttiden för att sprida kunskap om vår didaktiska grundidé och de lärdomar vi gjort har varit många och spänt över ett stort område, från den

lokala nivå, till den regionala, den nationella och den internationella nivå. Intresset för YFI och efterfrågan på information om projektet har snabbt spridit sig vidare genom varje insats vi genomfört. Vi har aldrig haft några svårigheter att finna forum för att sprida information, och även om spridningsarbetet tidvis varit omfattande och arbetskrävande har det varit en av de uppgifter som känts som en av de mest angelägna och tacksamma att utföra.

7. Horisontella principer

YFI:s målsättningar för att säkra integrering av de horisontella principerna i projektet har varit att:

- stärka elevernas förmåga att stå upp för sina rättigheter och våga problematisera och ifrågasätta stereotypa könsroller
- eleverna på YFI ska ha kännedom om sina rättigheter vad gäller likabehandling och diskriminering
- eleverna ska känna till de jämställdhetspolitiska målen

På skolan har vi varit tydliga med vår jämställdhets och likabehandlingssträvan när det gäller etnicitet, könstillhörighet och sexuell läggning. I samtliga utbildningar har lärarna informerat, diskuterat och problematiserat områden som jämställdhet, icke-diskriminering och tillgänglighet i mötet med eleverna då det är relevant i den dagliga verksamheten och vid tematiska lektionstillfällen i yrkesutbildningarna. I samtliga utbildningar har projektet strävat mot att placera eleverna på de arbetsplatser som motsvarat deras behov och förutsättningar. När det gäller tillgänglighet har vi kunnat göra vissa anpassningar i skolmiljön när det gäller funktionsnedsättningar såsom nedsatt hörsel eller synfel. Generellt är kraven inom de yrken som eleverna utbildas till sådana att större anpassningar av arbetsmiljön är svåra eller omöjliga att göra.

I samband med presentationer av projektet och rekrytering av elever sökte vi motverka traditionella könsmonster i val av yrkesutbildning. Vi använde bildmaterial där kvinnor sågs arbeta inom byggbranschen och män i vården och vi presenterade samtliga branscher som möjliga val för både män och kvinnor samt informerade om arbetsgivarnas strävan att bryta gamla könsmonster inom sina respektive branscher.

Till den första undersköterskeutbildningen antogs dock bara kvinnor (några män sökte men var inte behöriga), men från de två efterföljande undersköterskeutbildningarna examinerades totalt 10 män. Till den sista byggutbildningen antogs två kvinnor varav en påbörjade och avslutade utbildningen. Det har varit mycket svårare att få utlandsfödda kvinnor att se byggbranschen som ett möjligt yrkesval än att inspirera män att söka sig till äldreomsorgen. I projektets restaurangutbildningar har det varit ungefär lika många män och kvinnor som antagits.

Inför APL-perioderna har eleverna jobbat med övningar som handlar om sociala koder på arbetsplatserna och om arbetsgivarens förväntningar på eleverna samt om elevernas förväntningar på handledare, arbetskamrater och på sin kunskapsutveckling.

Under APL skedde regelbundna avstämningar mellan lärare, elev, handledare och ibland med chef eller arbetsledare närvarande. Förutom elevens kunskapsutveckling tog man då upp, om det fanns anledning, frågor som berör de horisontella principerna. Det har t. ex. handlat om att någon elev kan ha upplevt sig illa behandlad av handledare eller arbetskamrater på grund av sina begränsade språkkunskaper eller sitt ursprung. I avstämningssamtalen har man kunnat reda ut vilka orsakerna till en händelse kan vara och om man eventuellt behöver vidta några åtgärder. Händelser som upplevts som diskriminerande har nästan uteslutande kunnat härledas till språkliga och kulturellt betingade missförstånd eller oskrivna regler på arbetsplatsen. Dessa tre sistnämnda faktorer är ett naturligt inslag i utbildningen när eleverna förbereds för mötet med verkligheten på APL-platserna, men det är förstås inte möjligt att i undervisningen täcka in alla situationer som kan uppstå i mötet med brukare, i restaurangköket eller på byggarbetsplatsen.

Att inkludera normkritik i utbildningarna har handlat om att göra eleverna medvetna om och diskutera olika normer så att de kan förhålla sig kritiskt och se fler möjligheter till exempelvis olika yrkesval men även påverka hur eleverna ser på varandras olikheter, i syfte att förebygga diskriminering och kränkningar.

Några lärare har arbetat med ett normkritiskt förhållningssätt när det gäller undervisningsmaterialet som utvecklas inom YFI. Lärare på byggutbildningen har uppgett att de arbetat medvetet med att motverka att stereotyper förstärks genom att tänka över hur kvinnor, män och etniciteter används i exemplifieringar i undervisningen och även språklärarna har haft ett normkritiskt förhållningssätt vid valet av ord och bilder, och eftersträvat en variation över både kön, bakgrund och religion. Eleverna har också arbetat med texter som behandlar heteronormativitet, vilket liksom jämställdhet kan vara en stor utmaning för de av våra elever som kommer från strängt normbundna kulturer.

Likabehandling gällande funktionsnedsättningar har också varit ett viktigt inslag i utbildningen. Hur ser eleverna på könsidentitet, etnicitet och funktionshinder? Särskilt undersköterskeutbildningen har lämpat sig väl för att behandla attityder kring likabehandling men även inom bygg- och kockutbildningen har man arbetat aktivt med dessa frågor. På Stockholms byggtkniska gymnasium i Kista (där YFI:s byggutbildning bedrivits) har man delat lokaler med en särskola vilket har gjort att lärarna kunnat uppmärksamma eleverna på hur vi ser på funktionsnedsättningar i Sverige. Särskolan har inspirerat till samtal och gruppövningar kring funktionsnedsättningar i allmänhet och även sådana som inte är uppenbara och som kan orsaka att man missförstår varandra.

Lärarna på samtliga YFI-utbildningar har beskrivit att de arbetar medvetet med att lyfta frågor kring kön och hur normer kring kön kan ha en begränsande verkan i samhället och för enskilda. Det har till exempel handlat om att inte använda stereotyper i undervisningen och att medvetandegöra eleverna om hur könsfördelningen ser ut i arbetslivet samt att problematisera detta. I främst undersköterske- och kockutbildningen har frågor kring kombinationen av familj och arbete diskuteras, till exempel vilka förutsättningar som krävs

för att man ska kunna arbeta heltid och samtidigt ha familj. Här handlade det om att stärka kvinnornas självförtroende och identitet som yrkesarbetande i förhållande till föräldraskapet.

Det finns strukturella problem på arbetsmarknaden som missgynnar kvinnor. Det gäller kanske i första hand undersköterskeyrket som är kvinnodominerat och ofta har sämre villkor än mansdominerade yrken. Projektet har haft en kontinuerlig dialog med deltagarna för att synliggöra dessa frågor. Det har inte varit möjligt att påverka strukturerna på arbetsmarknaden, men utbildningarna leder till hållbara anställningar vilket har stärkt deltagarnas ställning på arbetsmarknaden och i samhällslivet.

8. Uppföljning och utvärdering

Till utvärderare av YFI-projektet upphandlades Oxford Research AB som följde projektet under perioden september 2016 till april 2019. Medarbetarna från Oxford Research använde sig av en "lärande utvärdering" vilket innebar att de hade en fortlöpande kontakt med projektet och förhöll sig både kritiskt och konstruktivt till hur vi arbetade för att våra mål. Utvärderarna hade alltså både en stödjande och granskande funktion vilket var ett bra stöd för projektet.

Utöver en löpande dialog med projektledningen utförde utvärderarna ett antal aktiviteter:

Intervjuer med projektledning, styrgrupp, samverkande parter och lärare.

Fokusgrupper med deltagande elever.

Enkät till arbetsplatser som tagit emot YFI-elever under deras utbildning.

Projektrapportering och projektdata i form av deltagarstatistik (inskrivna, färdiga och avhoppade deltagare), betyg som tagits av deltagande elever, kostnader, m.m.

Uppföljningsenkät till samtliga deltagare som avslutat sin utbildning, för att mäta långsiktiga arbetsmarknadsresultat.

Deltagande vid styrgruppsmöten och utbildningsdagar etc inom projektet.

Dokumentstudier av dels projektdokumentation, dels dokumentation för jämförelser och kontext.

Två omgångar av fokusgrupper med deltagande elever genomfördes av utvärderarna. Dessa har fokuserat på elevernas förutsättningar, upplevelse av utbildningen/YFI, och förbättringsmöjligheter. Fokusgrupperna genomfördes på plats i respektive skola, och i varje fokusgrupp deltog elever från en av YFI:s inriktningar – USK-, bygg- respektive kockutbildningen. Fokusgrupperna genomfördes på svenska, och vid behov med tolk till elevernas modersmål.

Utvärderarna följde också upp resultat i form av jobbutfall efter avslutad utbildning.

Uppföljningen skedde i samband med elevernas avslutning då lärare och elever rapporterade till projektet om elevens eventuella anställning. Efter sex månader gjordes ytterligare en uppföljning genom telefonintervjuer med samtliga tidigare deltagare.

Intervjuerna genomfördes av projektets matchare och sammanställdes av utvärderarna.

Projektet fortsatte med uppföljningar och egna sammanställningar efter att utvärderarnas uppdrag slutförts i april 2019.

Eftersom YFI-utbildningarna är kostnadskrävande (med dubbla lärarresurser, utrustning och material för bygg- och kockutbildningarna e t c) ville vi i utvärderingen försöka få fram om en YFI-utbildning verkligen var dyrare med hänsyn taget till den samhällsekonomiska vinst det innebär att få individer snabbare i arbete.

Tidigt stod det dock klart att det var mycket svårt att hitta en jämförelsegrupp, en basgrupp att jämföra utbildningstid och kostnader med. Detta främst på grund av att det inte gick att hitta elever som gått ”den långa vägen”, dvs hela sfi, sva och påföljande yrkesutbildning i några register. Elever som är inskrivna i sfi är också svåra att följa då det sker ständiga, ofta tillfälliga, avbrott i studierna på grund av tillfälliga arbeten, flytt, föräldraledigheter med mera.

Utvärderarna kunde dock ändå slå fast att YFI:s utbildningar inte är nämnvärt dyrare. Man konstaterar att för individen är YFI en märkbart snabbare väg att nå sitt mål, medan den samhällsekonomiska vinsten är svår att bedöma. Sett till resultat, kostnader och tid är YFI dock troligen samhällsekonomiskt effektivt jämfört med den ordinarie vägen. Detta tack vare den avsevärt förkortade tiden till arbete.¹⁰

8.1 Vad tyckte lärarna?

En viktig förutsättning för att kunna arbeta språk- och yrkesintegrerat är att lärarna har gemensam planeringstid, något som inte alltid har varit helt lätt att få tillräckligt av. Här är det viktigt med flexibilitet i schemaläggningen och att lärarna själva får frihet att avgöra hur de bäst kan använda tiden för att maximera elevernas lärande.

I utvärderarnas intervjuer beskriver lärarna att det har varit positivt med två lärare i klassrummet, både i termer av en extra resurs och i termer av att man kompletterat och stöttat varandra. I kock- och byggutbildningarna har elevernas egen dokumentation och bilder från kök och verkstad till stor del legat till grund för innehållet i undervisningen, vilket har bidragit till att eleverna reflekterar och tar ansvar för sitt eget lärande. Egenproducerade bilder, filmer och texter har använts som läromedel och det blir enligt lärarna mer funktionellt, då både språkinläringen och yrkesinläringen kopplas ihop med autentiska yrkesmässiga situationer. För lärarna har arbetssättet inom YFI således i stort upplevts som positivt och bidragit till utvidgade lärarroller.

De mer teoretiskt tunga kurserna i undersköterskeutbildningen har för lärarna varit svårare att omsätta i praktiska moment, där språk- och ämnesinläringen kan kontextualiseras för eleverna. För att skapa en mer praktisk ingångsvinkel till de teoretiska ämnena använde lärarna sig därför av olika verktyg såsom videoklipp, filmer och rollspel och att öva konkreta situationer i skolans metodrum. USK-utbildningen inom YFI har i allmänhet präglats av fler svårigheter än de andra spåren avseende metodutvecklingen, och ett större behov av stöd från såväl skolläda som YFI:s projektledning. En anledning har varit att lärarna haft olika ingångar till utbildningen och uppfattningar om graden av integrering av språk- och

¹⁰ Lärande utvärdering av YFI – Yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare, Slutrapport Oxford Research, augusti 2019, sid 41

yrkesundervisning, vilket ibland har bidragit till svårigheter kring t.ex en fungerande gemensam planering.¹¹

En gemensam erfarenhet från samtliga tre yrkesspår är vikten av kontinuitet och långsiktighet för att ge lärarna tid och möjlighet att utvecklas i sin roll och att finna nya arbetssätt. Vikten av förankring av utvecklingsarbetet på skolan, hos både skolledare och lärare kan inte nog betonas. Detta är också en förutsättning för att effektiva undervisningsmetoder kan spridas och implementeras och inte blir alltför personberoende.

9. Användande av resultat

Andelen elever som klarade sina utbildningar och fick jobb indikerade tidigt under projektet att det arbetssätt som växte fram skulle vara angeläget att implementera i ordinarie verksamhet. Inledningsvis kretsade tankarna kring en framtida uppväxling av antalet YFI-utbildningar inom stadens vuxenutbildning kopplat till någon form av spridning av arbetssättet till lärare som skulle arbeta enligt YFI:s didaktiska koncept. Projektets utvärderare pekade också mycket tidigt under projektet på vikten av en strategi för implementering och styrgruppens ansvar för att formulera den. Våren 2019 intensifierade projektet arbetet med olika implementeringsalternativ. Samma år presenterades ett förslag för styrgruppen. Till bilden hör att Arbetsmarknadsförvaltningen parallellt med YFI under 2017 drog igång ett utvecklingsprojekt, kombinationsutbildningarna, där det fanns en ansats till att utveckla ett arbetssätt i kombinerade språk- och utbildningar. YFI fick relativt tidigt möjlighet att bidra med synpunkter och erfarenheter till arbetet i kombinationsutbildningarna då det blev tydligt att det fanns ett behov av att tydligare fästa vikt vid integrering av yrkes- och språkämnena.

Det beslutades snart att det arbetssätt som skulle tillämpas i kombinationsutbildningarna skulle vara ett integrerat arbetssätt baserat på erfarenheterna från YFI. I och med det blev kombinationsutbildningarna i praktiken den uppskalning av YFI-utbildningarna som varit en beståndsdel i de tidigt skisserade implementeringsalternativen för YFI. Behovet av fortbildning av lärare i kombinationsutbildningarna och stöd för deras fortsatta utveckling av ett integrerat arbetssätt kom därmed i huvudfokus för det fortsatta arbetet med YFI:s implementering. I takt med att efterfrågan på kombinerade utbildningar ökade och att fler utbildningsanordnare tillkom blev det allt tydligare att fortbildning som ett medel att uppnå ett enhetligt arbetssätt i kombinationsutbildningarna skulle vara centralt för att utbildningarna i staden skulle vara kvalitetsmässigt likvärdiga.

Hösten 2019 ansökte Arbetsmarknadsförvaltningen ESF-medel för ett nytt projekt med syfte att utveckla metoder för lärarfortbildning samt att fortsätta utveckla arbetssättet i samarbete med lärare i kombinationsutbildningarna. Projektet, *Utbildningsplattform för kombinationsutbildningar*, startade under våren 2020 med flera tidigare projektmedarbetare från YFI involverade och i nära samarbete med YFI som då gått in i sin avslutningsfas.

¹¹ Lärande utvärdering av YFI – Yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare, Slutrapport Oxford Research, augusti 2019, sid 17

Projektet ska bedriva fortbildning för lärare, dels i de fyra kombinationsutbildningar som kommer att genomföras inom ramen för projektet, dels för lärare i övriga kombinationsutbildningar i staden. Viktiga samarbetspartner i projektet är skolledningarna på de samverkande gymnasierna, avdelningen för kvalitet och utveckling inom arbetsmarknadsförvaltningen samt Nationellt Centrum för svenska som andraspråk vid Stockholms universitet (NC) som bedriver följeforskning i en av projektets utbildningar. NC bidrar även till fortbildningsinsatser i form av seminarier och auskultationer för lärarna i stadens kombinationsutbildningar. Utvecklingsplattformen utarbetar ett material som beskriver grunderna för hur didaktiken i ämnesintegrerade språk- och yrkesutbildningar bör utformas. Projektet har vidare till uppgift att föreslå en modell för hur kollegialt lärande för lärarna i kombinationsutbildningarna kan organiseras och genomföras. Materialet kommer löpande att revideras i takt med att erfarenheterna från fortbildningsinsatserna ökar och i och med att arbetssättet fortsätter att utvecklas. Utvecklingsplattformen kommer att tillgängliggöra det material som tas fram i projektet digitalt för alla lärare i stadens kombinationsutbildningar.

Utvecklingsplattformen syftar också till att skapa en modell för det som i ansökan kallas Kompetenscentrum för kombinationsutbildningar. Det handlar om en organisation som framgent kan arbeta med metodutveckling, fortbildning och kvalitetssäkring av stadens integrerade språk- och yrkesutbildningar.

Erfarenheten från YFI visar det finns ett stort behov av elevstöd och jobbmatchning och därför finns en jobbmatchare knuten till projektet Utvecklingsplattformen.

En ytterligare uppgift för projektet är att arbeta för att goda exempel på lektionsplaneringar, studiematerial (text, bild, film), bedömningsmaterial e t c som utarbetas och samlas in under projektets gång, ska göras tillgängligt för alla lärare genom en digital plattform.

Projektet YFI har således till stora delar uppnått målet på organisationsnivå *”att en fungerande utbildningsmodell med integrerad språk- och yrkesutbildningar ska finnas inom Komvux”* genom att Utvecklingsplattformen fortsätter utveckla och tillämpa det arbetssätt som kan garantera en likvärdig kvalitet i de olika kombinationsutbildningarna.

Vi har visat att en väl genomförd integrerad språk- och yrkesutbildning ger målgruppen mycket goda förutsättningar till hållbara anställningar jämfört med flera års språkutbildning på sfi, samt att målgruppens etablering på arbetsmarknaden kan förkortas avsevärt.

9.1 Att utveckla vidare

En utmaning är att spridningen av det integrerade arbetssättet får fäste hos stadens anordnare av kombinationsutbildningar och fortsätter utvecklas. För att uppnå detta krävs en målmedveten satsning på handledning och fortbildning av lärare och på en organisation som både kan styra och stödja fortsatt utveckling av didaktiken i kombinationsutbildningarna.

Det behövs en genomtänkt strategi för utbudet av kombinationsutbildningar riktade till kortutbildade utrikes födda så att det på bästa sätt anpassas efter deras förutsättningar och behov. Olika yrkesutbildningar kräver olika förkunskaper och kompetenser vad gäller språkkunskaper, omvärldskunskap, och skolbakgrund. Alla utbildningar passar inte alla.

Utbudet behöver alltså bestå av utbildningsalternativ för individer med olika förutsättningar och behov.

Elevstödjarfunktionen är som nämnts en av nyckelfunktionerna för att en utbildning för den aktuella målgruppen ska kunna bedrivas utan att lärare och elever behöver ägna sig åt att lösa problem som ligger utanför skolans domän. Elevstödjaren bidrar till att elever och lärare kan fokusera på undervisning och lärande. En utveckling av elevstödet i stadens kombinationsutbildningar skulle starkt bidra till bättre studie- och arbetsro, bättre studieresultat och till att fler elever fullföljer sina utbildningar.

APL-anskaffningen och samarbetet mellan skolan och APL-företag är en avgörande framgångsfaktor dels för studieresultatet, dels för en framgångsrik jobbmatchning. Det sätt på vilket YFI:s jobbmatchare och lärare arbetat med arbetsgivarkontakter, APL-information för handledare och jobbmatchning baserad på ingående kännedom om eleverna och om arbetsgivarnas behov skulle med fördel kunna vidareutvecklas.

Sammanfattningsvis kan konstateras att YFI:s integrerade arbetssätt är starkt förankrat hos Arbetsmarknadsförvaltningen. Målgruppen kortutbildade invandrare som snabbt vill komma ut på arbetsmarknaden och bli självförsörjande är stor. Inom vuxenutbildningen inser man att det är av största vikt att fortsätta sprida och utveckla det integrerade arbetssättet i kombinationsutbildningarna för att kunna möta målgruppens och arbetsmarknadens behov.

Referenser

En didaktisk modell för integrering av yrkes- och sfi-undervisning inom YFI-projektet, Malin Dahlström och Lisa Gannå, Nationellt centrum för svenska som andraspråk, Stockholms universitet, 2018

Lärande utvärdering av YFI – Yrkesutbildning med integrerad språkutbildning för invandrare, Slutrapport Oxford Research, augusti 2019

På väg – Mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom Komvux för elever med svenska som andraspråk, Statens offentliga utredningar, 2019

Nordisk byggkonjunktur 2019 - 2020, Sveriges Byggindustrier, 2020-01-20

YFI - Hur gick det med jobben?

En sammanställning som visar hur det gick på
arbetsmarknaden för eleverna i projektet YFI
efter avslutade utbildningar.

Innehåll

YFI:s elever på arbetsmarknaden	2
Utfall jobb i YFI:s utbildningar	2
1 Utfall jobb direkt efter avslutad utbildning.....	3
1.1 Kockutbildningarna direkt efter avslutad utbildning	3
1.2 Byggutbildningarna direkt efter avslutad utbildning	5
1.3 Undersköterskeutbildningarna direkt efter avslutad utbildning.....	7
2 Utfall jobb sex månader efter avslutad utbildning.....	9
2.1 Kockutbildningarna sex månader efter avslutad utbildning	9
2.2 Byggutbildningarna sex månader efter avslutad utbildning	11
2.3 Usk-utbildningarna sex månader efter avslutad utbildning.....	13
3 Utfall jobb tolv månader efter avslutad utbildning.....	15
3.1 Kockutbildningarna tolv månader efter avslutad utbildning	15
3.2 Byggutbildningarna tolv månader efter avslutad utbildning	17
3.3 Usk-utbildningen tolv månader efter avslutad utbildning	19

YFI:s elever på arbetsmarknaden

I denna sammanställning redovisas YFI-elevernans framgångar på arbetsmarknaden. All data är uppdaterat t o m oktober 2020.

Utbildningarna genomfördes fr o m våren 2016 t o m våren 2020. Sammanlagt avslutade 130 elever sina studier i YFI:s utbildningar. Projektet, som kort kan beskrivas som ett pedagogiskt utvecklingsprojekt med tydligt arbetsmarknadsfokus, hade som en av målsättningarna att eleverna skulle få arbete efter avslutad utbildning.

Utfallet följdes upp direkt efter, sex månader efter och tolv månader efter avslutad utbildning. Arbetsförmedlingen följer oftast upp sina arbetsmarknadsinsatser tre månader efter avslutad insats. I vissa fall kan Af även följa upp sex respektive tolv månader efter en insats, men det tycks inte vara regel. Sedan vi stämt av hur många elever som fick jobb direkt efter sina utbildningar gjorde vi nästa uppföljning sex månader efter avslutad utbildning. Vi antog att ju längre tid som gått efter utbildningen till uppföljning desto säkrare blir siffrorna, i synnerhet när det gäller tillsvidareanställningar. Uppföljningen tolv månader efter utbildningen bör också ge en ännu mer rättvisande bild av vilken effekt YFI-utbildningarna har på målet att eleverna ska få hållbara anställningar. Intressant vore att följa upp hur det går för eleverna efter t ex ytterligare ett år men det faller förstås utanför projektets tidsram.

Uppföljningarna av YFI-eleverna gjordes av projektets jobbmatchare och skedde genom möten och telefonsamtal med eleverna. Svarsfrekvensen är nära 100%. Av de 130 eleverna kunde vi inte få kontakt med två elever i den andra byggutbildningen, Bygg 2, vid sexmånadersuppföljningen.

Generellt visar uppföljningarna att en stor majoritet av eleverna hade jobb både sex och tolv månader efter att de avslutat utbildningen. De allra flesta hade vid mätillfällena kvar samma jobb som de fått direkt efter sina utbildningar.

Utfall jobb i YFI:s utbildningar

I tabeller och diagram nedan redovisas utfallet när det gäller anställningar (jobb) för samtliga tre yrkesinriktningar inom YFI – kock, bygg och usk (undersköterska). Sammanlagt genomfördes tre utbildningar inom varje yrkesinriktning under projekttiden och utbildningarna numreras i den ordning den genomfördes (t. ex. Kock 1, Kock 2, Kock 3). De kategorier som redovisas nedan är följande:

- Tillsvidareanställning
- Tidsbegränsad anställning
- Arbetslös
- Annat

Till kategorin tidsbegränsad anställning hör t ex visstidsanställning (kan vara vikariat), timanställning (kan vara anställning vid behov). Kategorin "Annat" innefattar exempelvis föräldraledighet, sjukdom eller studier. Till Annat har vi även hänfört de två elever i Bygg 2 som vi inte lyckades få kontakt med vid sexmånadersuppföljningen. När det gäller byggutbildningarna har vi hänfört lärlingsanställningar till kategorin tillsvidareanställning eftersom en lärlingsanställning i inom byggsektorn kan betraktas som lika hållbar som en ordinarie tillsvidareanställning.¹²

12

1 Utfall jobb direkt efter avslutad utbildning

Här redovisas utfallet för jobb direkt efter avslutad utbildning, per yrkesinriktning.

1.1 Kockutbildningarna direkt efter avslutad utbildning

I alla tre kockutbildningarna tillsammans fick 84% av eleverna arbete direkt efter avslutad utbildning. 5% fick tillsvidareanställningar och 79% fick tidsbegränsade anställningar.

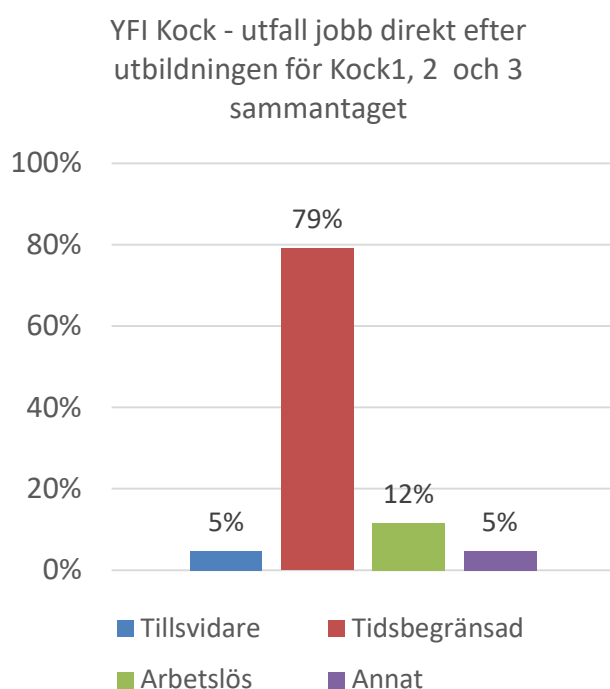

Diagram 1: Andelen elever per kategori i alla tre kockutbildningarna sammantaget direkt efter avslutad utbildning.

YFI Kock - alla tre utbildningarna	
Tillsvidare	2
Tidsbegränsad	34
Arbetslös	5
Annat	2
Total	43

Tabell 1: Antal elever per kategori i alla tre kockutbildningarna sammantaget direkt efter avslutad utbildning.

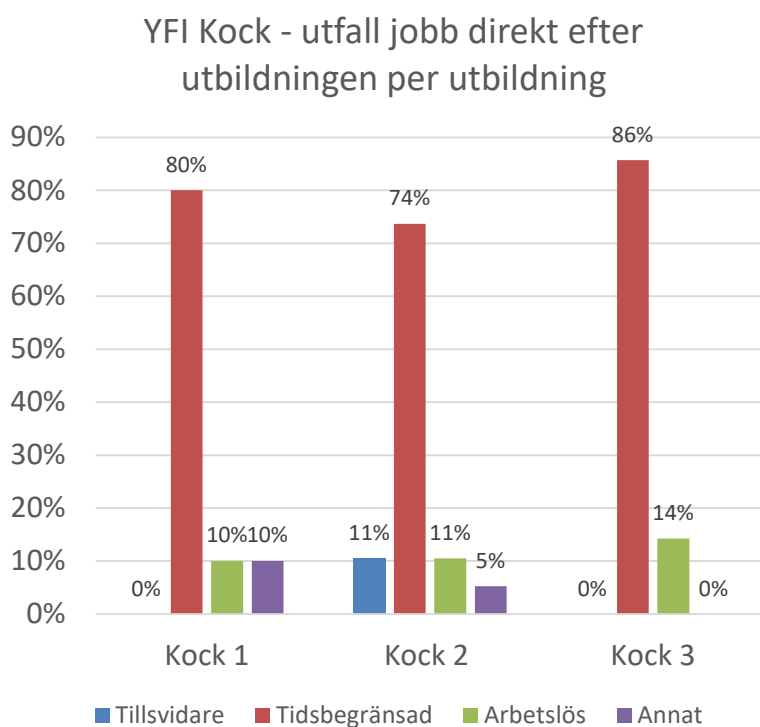

Diagram 2: Andelen elever per kategori per kockutbildning direkt efter avslutad utbildning.

	Kock 1	Kock 2	Kock 3
Tillsvidare	0	2	0
Tidsbegränsad	8	14	12
Arbetslös	1	2	2
Annat	1	1	0
Totalt	10	19	14

Tabell 2: Antal elever per kockutbildning och per kategori direkt efter avslutad utbildning

1.2 Byggutbildningarna direkt efter avslutad utbildning

I alla tre byggutbildningarna tillsammans fick 88% av eleverna arbete direkt efter avslutad utbildning. 35% fick tillsvidareanställningar och 53% fick tidsbegränsade anställningar.

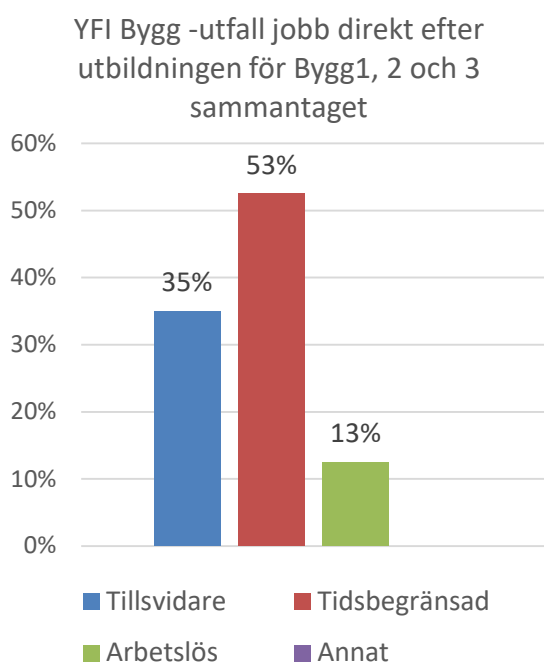

Diagram 3: Andelen elever per kategori i alla tre byggutbildningarna sammantaget direkt efter avslutad utbildning.

YFI Bygg - alla tre utbildningarna	
Tillsvidare	14
Tidsbegränsad	21
Arbetslös	5
Annat	0
Total	40

Tabell 3: Antal elever per kategori i alla tre byggutbildningarna sammantagna direkt efter avslutad utbildning.

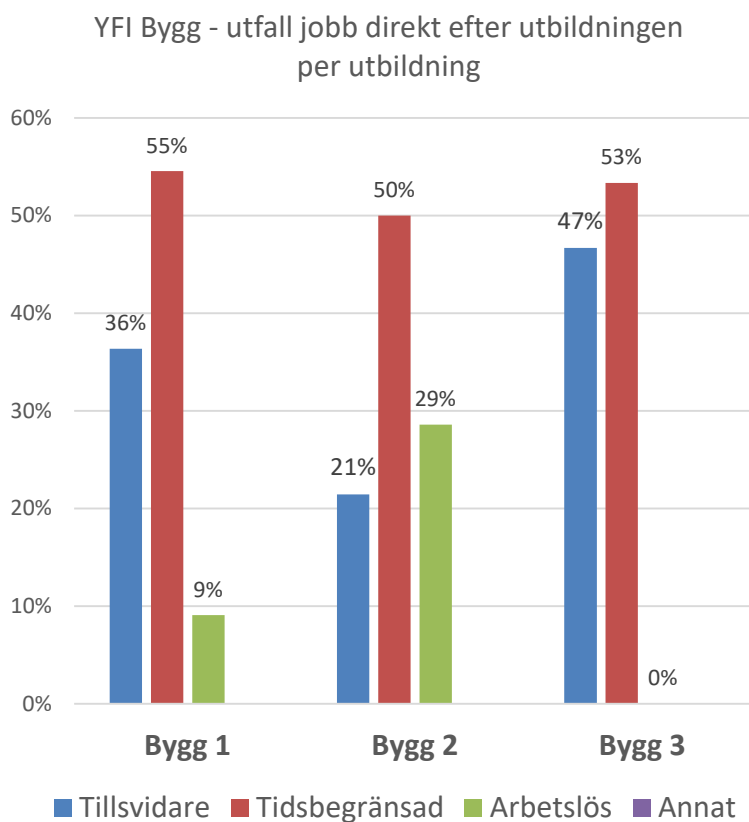

Diagram 4: Andelen elever per kategori och per byggutbildning direkt efter avslutad utbildning.

	Bygg 1	Bygg 2	Bygg 3
Tillsvidare	4	3	7
Tidsbegränsad	6	7	8
Arbetslös	1	4	0
Annat	0	0	0
Totalt	11	14	15

Tabell 4: Antal elever per byggutbildning och per kategori direkt efter avslutad utbildning.

1.3 Undersköterskeutbildningarna direkt efter avslutad utbildning

I alla tre undersköterskeutbildningarna tillsammans fick 98% av eleverna arbete direkt efter avslutad utbildning. 11% fick tillsvidareanställningar och 87% fick tidsbegränsade anställningar.

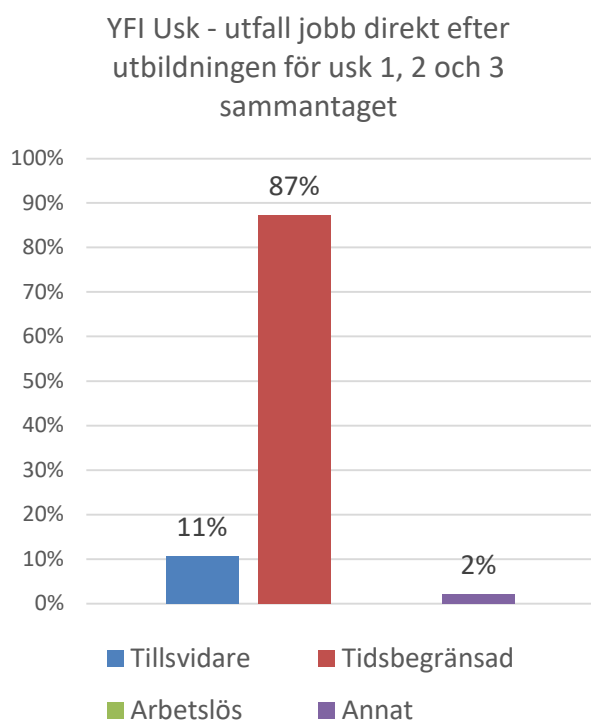

Diagram 5: Andelen elever per kategori i alla tre usk-utbildningarna sammantaget direkt efter avslutad utbildning.

YFI Usk – alla tre utbildningarna	
Tillsvidare	5
Tidsbegränsad	41
Arbetslös	0
Annat	1
Total	47

Tabell 5: Antal elever per kategori i alla tre usk-utbildningarna sammantagna direkt efter avslutad utbildning

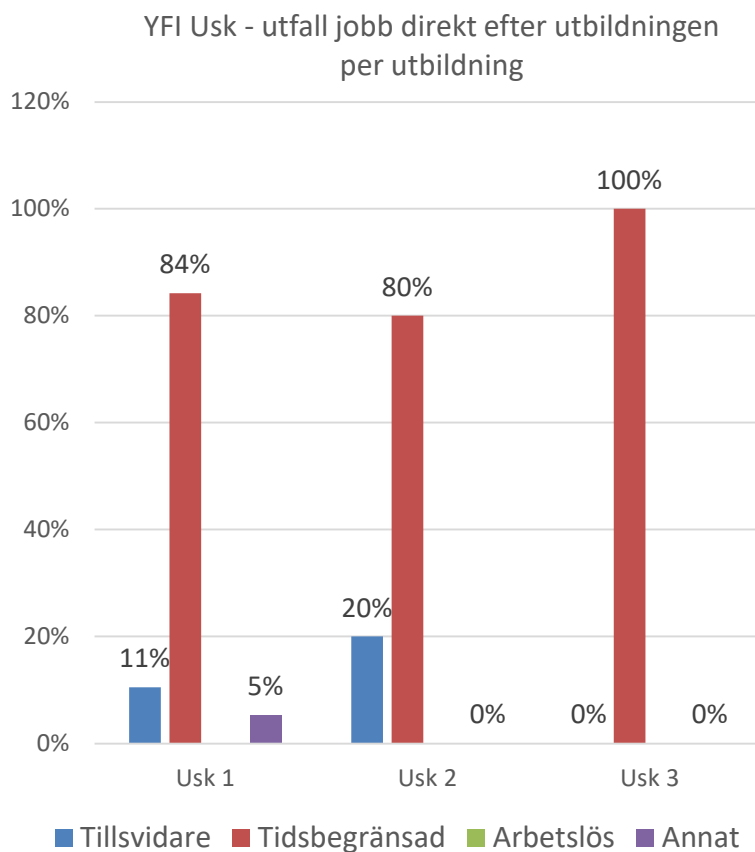

Diagram 6: Andelen elever per kategori i varje usk-utbildning direkt efter avslutad utbildning.

	Usk 1	Usk 2	Usk 3
Tillsvdare	2	3	0
Tidsbegränsad	16	12	13
Arbetslös	0	0	0
Annat	1	0	0
Totalt	19	15	13

Tabell 6: Antal elever per usk-utbildning och per kategori direkt efter avslutad utbildning.

2 Utfall jobb sex månader efter avslutad utbildning

Här redovisas utfallet för jobb sex månader efter avslutad utbildning, per yrkesinriktning.

2.1 Kockutbildningarna sex månader efter avslutad utbildning

I alla tre kockutbildningarna tillsammans hade 86% av eleverna arbete sex månader efter avslutad utbildning. 16% hade tillsvidareanställningar och 70% hade tidsbegränsade anställningar.

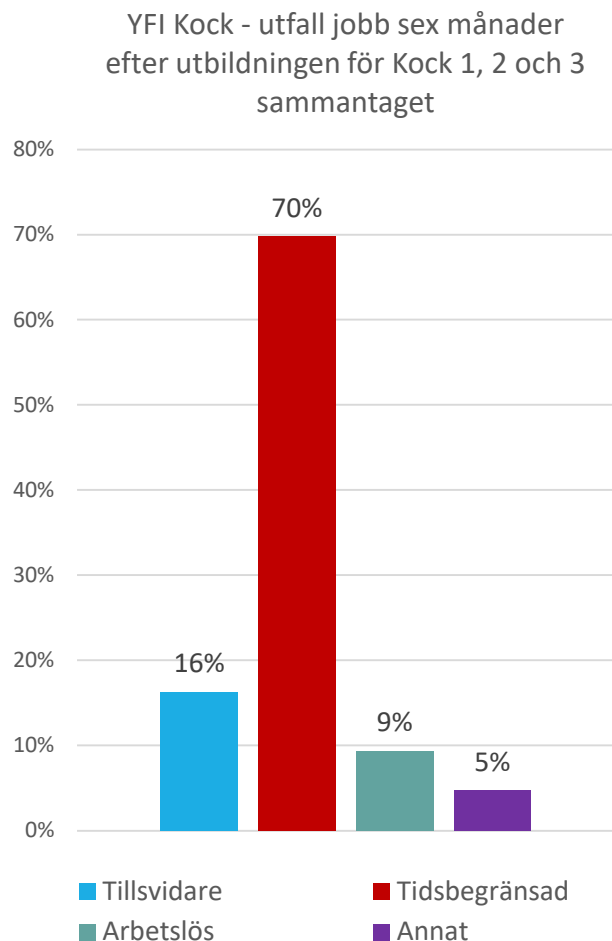

Diagram 7: Andelen elever per kategori i alla tre kockutbildningarna sammantaget sex månader efter avslutad utbildning.

YFI – Kock alla tre utbildningarna	
Tillsvidare	7
Tidsbegränsad	30
Arbetslös	4
Annat	2
Totalt	43

Tabell 7: Antal elever per kategori i alla tre usk-utbildningarna sammantagna sex månader efter avslutad utbildning

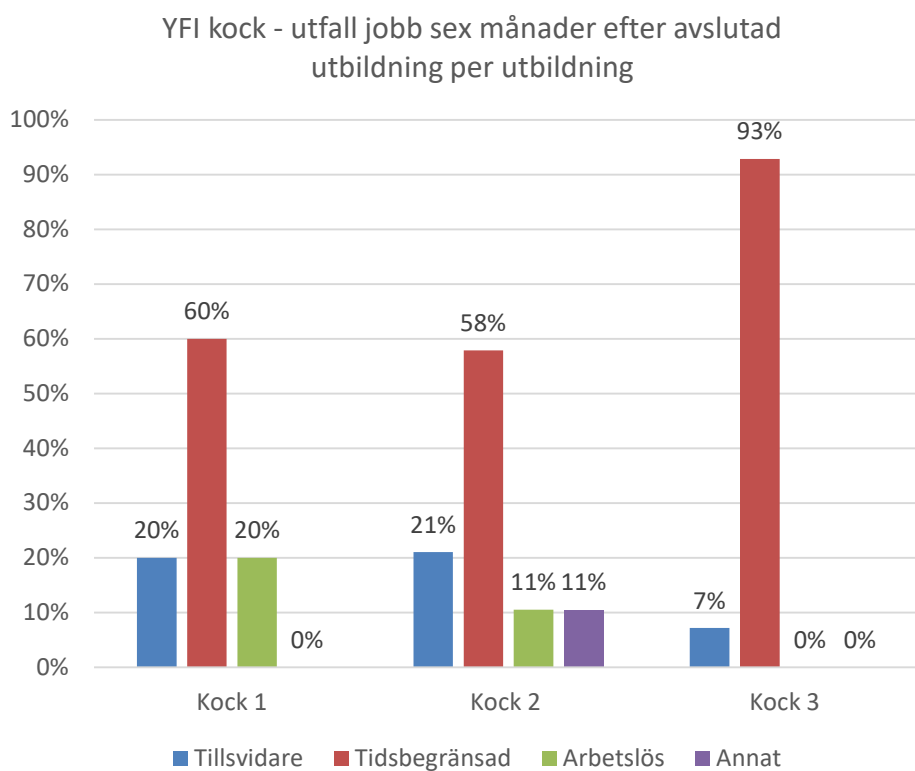

Diagram 8: Andelen elever per kategori i varje kockutbildning 6 månader efter avslutad utbildning.

	Kock 1	Kock 2	Kock 3
Tillsviadare	2	4	1
Tidsbegränsad	6	11	13
Arbetslös	2	2	0
Annat	0	2	0
Totalt	10	19	14

Tabell 8: Antal elever i kockutbildningarna per kategori och per utbildning sex månader efter avslutad utbildning.

2.2 Byggutbildningarna sex månader efter avslutad utbildning

I alla tre byggutbildningarna tillsammans hade 80% av eleverna arbete sex månader efter avslutad utbildning. 50% hade tillsvidareanställningar och 30% hade tidsbegränsade anställningar. Vi kunde inte få kontakt med två av eleverna i Bygg 2 och dessa elever redovisas under Annat.

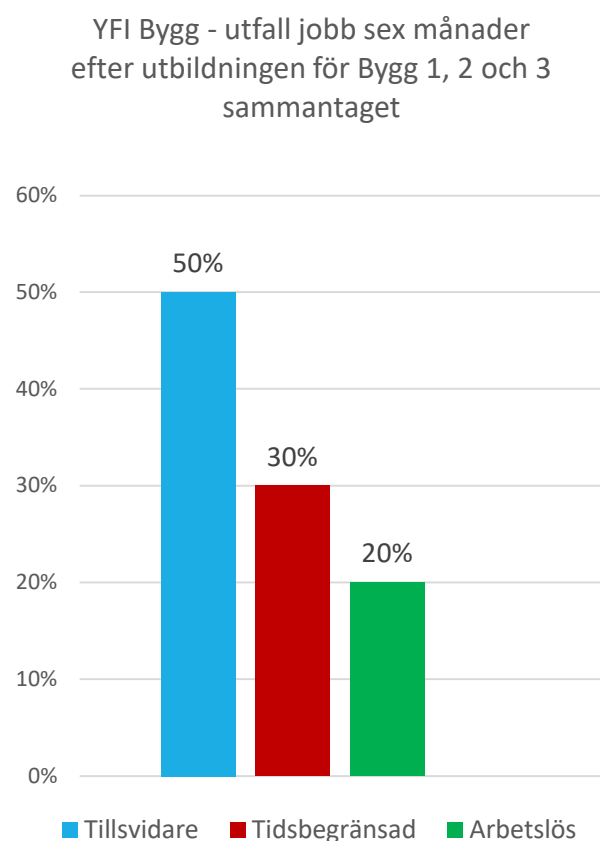

Diagram 9: Andelen elever per kategori i alla tre byggutbildningarna sammantaget sex månader efter avslutad utbildning.

YFI Bygg – alla tre utbildningarna	
Tillsvidare	20
Tidsbegränsad	12
Arbetslös	8
Annat	0
Totalt	40

Tabell 9: Antal elever per kategori i alla tre byggutbildningarna sammantaget sex månader efter avslutad utbildning.

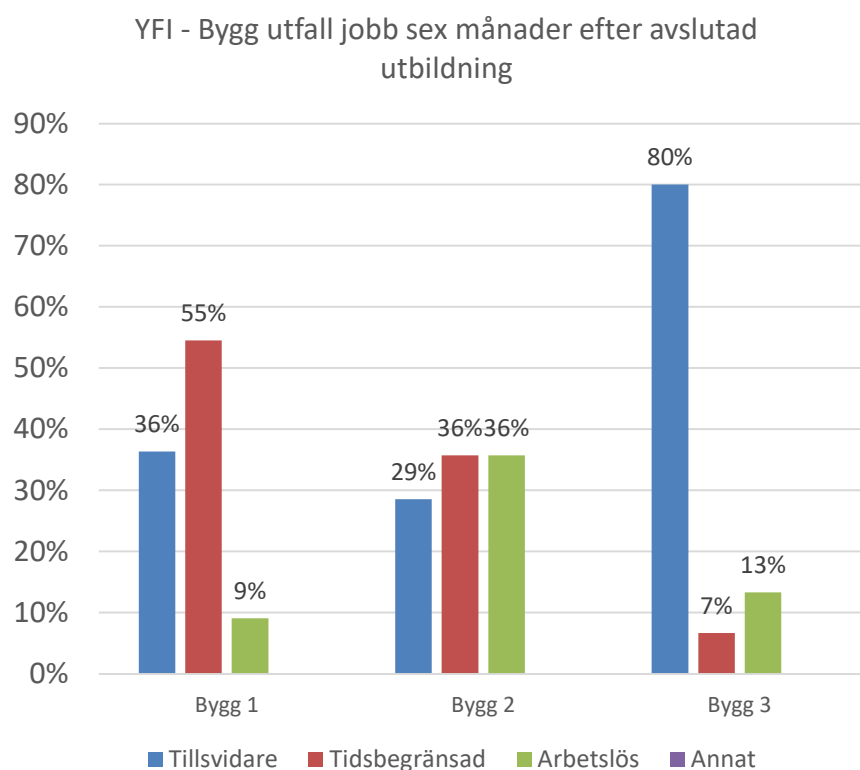

Diagram 10: Andelen elever per kategori i byggutbildningarna sex månader efter avslutad utbildning.

	Bygg 1	Bygg 2	Bygg 3
Tillsvärdare	4	4	12
Tidsbegränsad	6	5	1
Arbetslös	1	5	2
Annat	0	0	0
Totalt	11	14	15

Tabell 10: Antal elever i byggutbildningarna per kategori sex månader efter avslutad utbildning.

2.3 Usk-utbildningarna sex månader efter avslutad utbildning

Här redovisas utfallet för Usk 1 och Usk 2. Den tredje undersköterskeutbildningen (Usk 3) avslutades i juni 2020. Därför finns f.n. ännu ingen sex-månaders uppföljning för den elevgruppen. I de båda undersköterskeutbildningarna tillsammans hade 82% arbete sex månader efter avslutad utbildning. 26% hade tillsvidareanställning och 56% hade tidsbegränsad anställning.

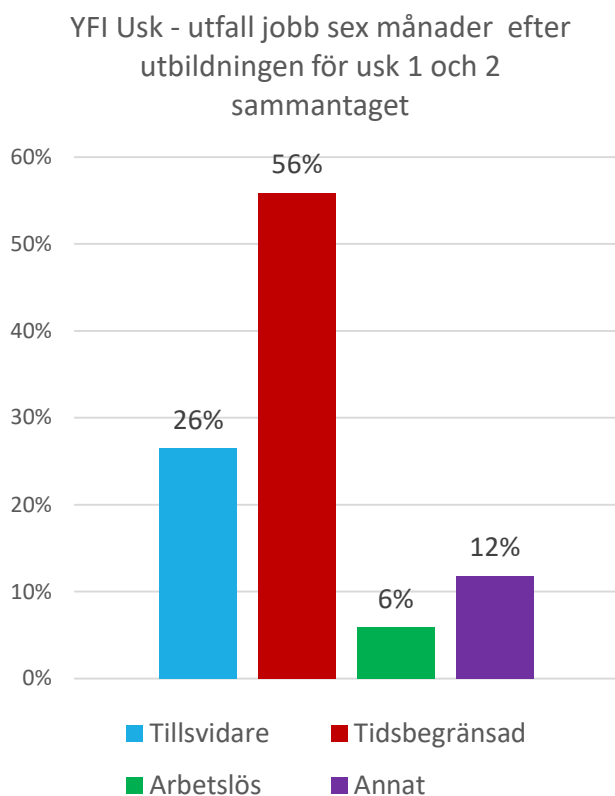

Diagram 11: Andelen elever per kategori två usk-utbildningar sammantaget sex månader efter avslutad utbildning.

YFI Usk – två utbildningar	
Tillsvidare	9
Tidsbegränsad	19
Arbetslös	2
Annat	4
Totalt	34

Tabell 11: Antal elever per kategori i två usk-utbildningar sammantaget sex månader efter avslutad utbildning.

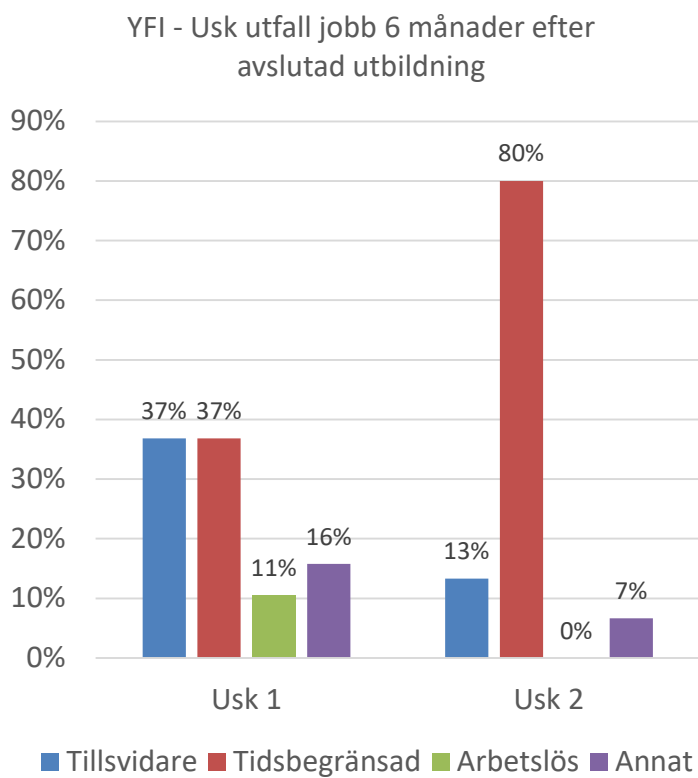

Diagram 12: Andelen elever per kategori i usk-utbildningarna (Usk 1 och 2) 6 månader efter avslutad utbildning.

	Usk 1	Usk 2	Usk 3
Tillsvidare	7	2	
Tidsbegränsad	7	12	
Arbetslös	2	0	
Annat	3	1	
Totalt	19	15	

Tabell 12: Antal elever i usk-utbildningarna (Usk 1 och 2) per kategori sex månader efter avslutad utbildning.

3 Utfall jobb tolv månader efter avslutad utbildning

För inriktningen undersköterska redovisas under punkt 3.3. nedan utfallet för Usk 1. Usk 2 kommer att följas upp i december 2020 då det gått tolv månader sedan den avslutades. När det gäller Usk 3 kommer det inte att göras någon tolv månadersuppföljning eftersom projektet avslutas innan det gått tolv månader efter att den utbildningen avslutades.

3.1 Kockutbildningarna tolv månader efter avslutad utbildning

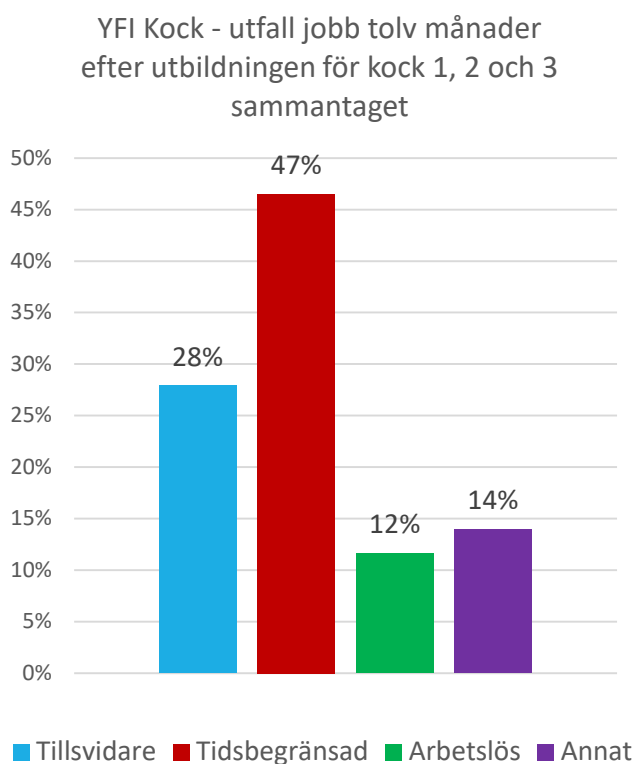

Diagram 13: Andelen elever per kategori alla tre kockutbildningarna sammantaget tolv månader efter avslutad utbildning.

YFI Kock – alla tre utbildningarna	
Tillsvärdare	12
Tidsbegränsad	20
Arbetslös	5
Annat	6
Totalt	43

Tabell 13: Antal elever per kategori i alla tre byggtutbildningarna sammantaget tolv månader efter avslutad utbildning

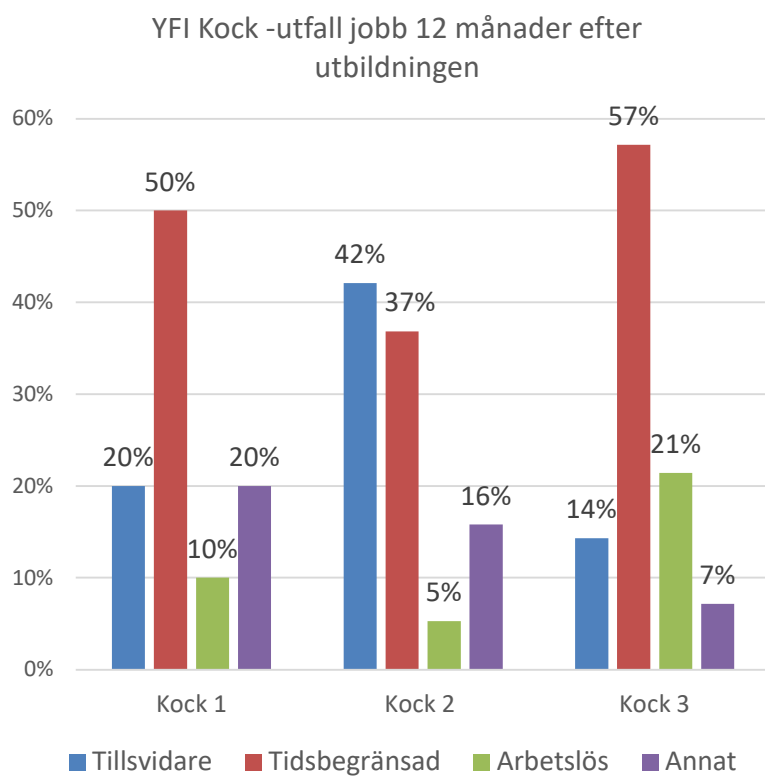

Diagram 14: Andelen elever per kategori i kockutbildningarna 12 månader efter avslutad utbildning

	Kock 1	Kock 2	Kock 3
Tillsviadare	2	8	2
Tidsbegränsad	5	7	8
Arbetslös	1	1	3
Annat	2	3	1
Totalt	10	19	14

Tabell 14: Antal elever i kockutbildningarna per kategori tolv månader efter avslutad utbildning.

3.2 Byggutbildningarna tolv månader efter avslutad utbildning

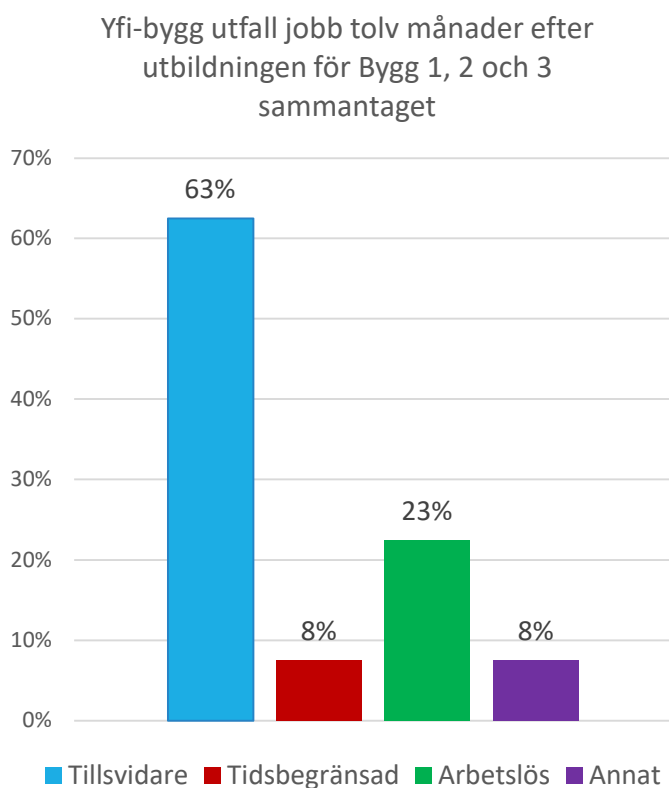

Diagram 15: Andelen elever per kategori i alla tre byggutbildningarna sammantaget tolv månader efter avslutad utbildning

YFI Bygg – alla tre utbildningarna	
Tillsvicare	25
Tidsbegränsad	3
Arbetslös	9
Annat	3
Totalt	40

Tabell 15: Antal elever per kategori i alla tre byggutbildningarna sammantaget tolv månader efter avslutad utbildning

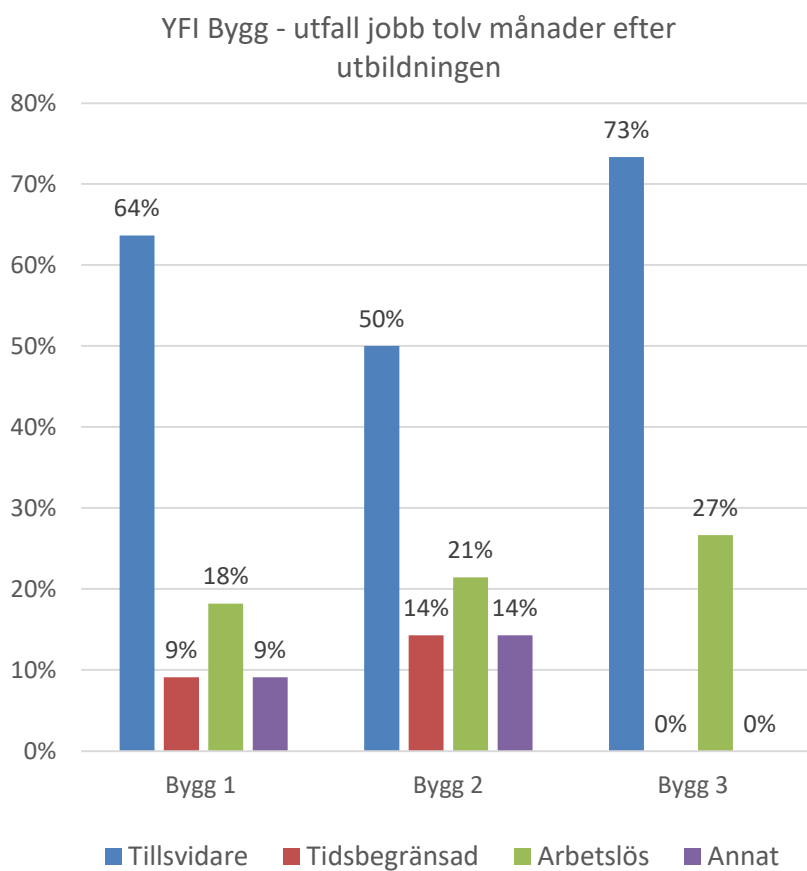

Diagram 16: Andelen elever per kategori i byggutbildningarna 12 månader efter avslutad utbildning

	Bygg 1	Bygg 2	Bygg 3
Tillsvärdare	7	7	11
Tidsbegränsad	1	2	0
Arbetslös	2	3	4
Annat	1	2	0
Totalt	11	14	15

Tabell 16: Antal elever i byggutbildningarna per kategori tolv månader efter avslutad utbildning

.

3.3 Usk-utbildningen tolv månader efter avslutad utbildning

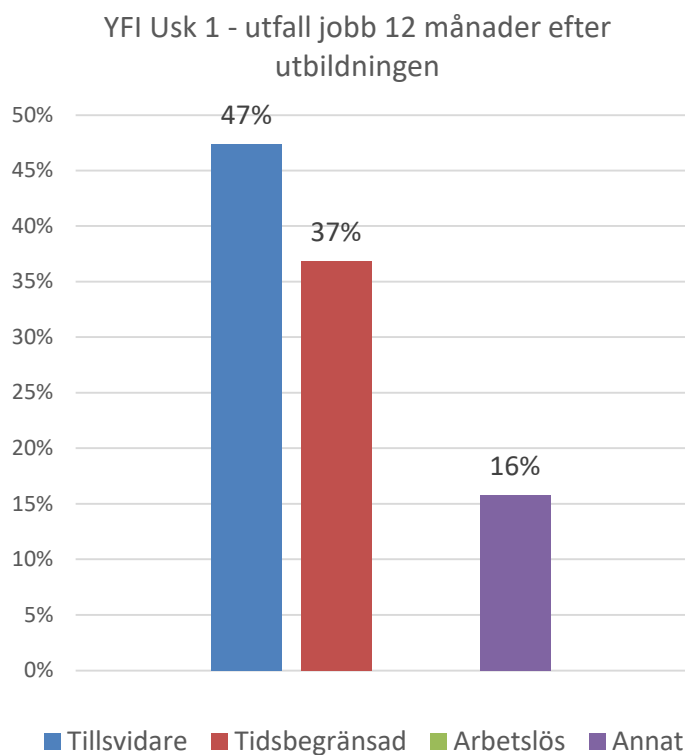

Diagram 17: Andelen elever per kategori i usk-utbildningen (Usk 1) 12 månader efter avslutad utbildning

	Usk 1	Usk 2	Usk 3
Tillsvidare	9		
Tidsbegränsad	7		
Arbetslös	0		
Annat	3		
Totalt	19		

Tabell 17: Antal elever i usk-utbildningen per kategori 12 månader efter avslutad utbildning